

Börzsönyi Helikon

A Spangár András Irodalmi Kör művészeti folyóirata

I. Évfolyam 7. szám. 2006. Julius

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Papricus (olaj, vászon)

Tartalom:

3. o.: *Tombol a nyár...*; (Karaffa Gyula írása)
4. o.: *Vidám verseket kellene már írnom*; (Ketykó István verse)
6.-7. o.: *Minek venni*; (Móritz Mátyás írása)
9.-12. o.: *Bemutatjuk; Jávorka Ágnes versei*
14.-16. o.: *Városaim: Kolozsvár*; (Szalai Ferenc sorozatának hatodik része)
16. o.: *Az árnyak hordái...*; (Erős Ildikó verse)
18.-20. o.: *A mesterrel jártam IV.: Az érő gyümölcsök*; (Borsi István írása)
22. o.: *Anikó levelesládájából: Becenevén: Mukkszi...*; (H. Túri Klára sorozata)
24. o.: *Könyvajánló*;
25.-39. o.: *Pusztaberki*; (Végh József képes helytörténeti írása)
40.-41. o.: *A fej*; (Gárdus Imre írása)
41. o.: *Jó az isten*; (Egry Artúr verse)
41. o.: *Borotvaélen*; (Székács László verse)
43.-50. o.: *Auditor: A templomok is meghalnak néha*; (Szávai Attila írása)
52.-53. o.: *Hírek*;
55. o.: *E havi számunk szerzői; Impresszum*;

Lapszámunk képei:

Júliusi számunkat a *Honton* élő és alkotó **Kolozsvári Grandpierre Miklós** festményeinek, szobrainak fotói díszítik. A művész életrajza, elérhetőségei megtalálhatóak a www.gorgo-hu.com internetes oldalon. A *Hontra* tervezett, és kivitelezésében már jócskán előrehaladott galéria megnyitásáról lapunk egy cikkben ad majd tájékoztatást. Köszönet az Alkotónak a képek közlési jogáért! (*A Szerk.*)

Címlapon: *Papricus*;

5. o.: *Földanya*;
8. o.: *Pandora*;
13. o.: *Vitis*;
17. o.: *Ivóban*;
21. o.: *Bugyuta*;
23. o.: *Tudós*;
42. o.: *Tóraolvasó*;
51. o.: *Madonna*;
54. o.: *Álszent*;

A hátsó borítón: *Embrió*;

Tombol a nyár...

Ha valaki nem vette volna észre, (csak viccelek) az elmúlt napokban, hetekben tombolt a nyár. Ilyenkor türelmetlenebbek az emberek egymással, de önmagukkal szemben is. Hogy miért? Mert mindig kell valaki, vagy valami, amivel okolhatjuk „rosszkedvünk telét”. Nem túlzás ez? Nyár közepén a telet emlegetni? Nos, egyáltalán nem. A külső hőmérséklettől független a szív körüli jég állapota, vastagsága, összetörhetetlensége. S ennek a jégnek az eltávolításáért mi magunk vagyunk csak-, és csupán a felelősek. Dédelgethetjük saját jegecskénket, jégcsapjainkat, vádolhatjuk a másikat annak kialakulásáért, de elolvasztását csakis mi magunk végezhetjük.

Emberi kapcsolatainkat szemügyre véve, megdöbbenő megállapításra juthat a gondos vizsgálódó: Hiába írunk 2006-ot, hiába jártunk már a Holdon, hiába vizslatjuk távcsöveinkkel a távoli galaxisokat, s tartjuk magunkat az univerzum első és egyetlen értelemmel bíró lényének, mégis a szívünk körüli jég miatt most is (ebben a percben is) több tíz háború dúl a Földön. A „béke-teremtő” Amerika, akár egy báránybőrbe bújt farkas, bombákkal látja el a legújabb konfliktus egyik szereplőjét, Izraelt, míg a másik oldal, Libanon, a nagy Orosz medve fegyvereivel válaszol. Hát ide jutottunk, mi, magunkat az állatvilág fölé helyezett élőlények a legújabb kor derekán! Háborúk mindig is voltak!- mondhatja a szkeptikus válaszadó. És ez így igaz! Voltak! És mindenki arra gondolt minden egyes háború után, hogy ez volt az utolsó, hogy ez még egyszer nem ismétlődhet meg! És mégis! Megismétlődik, hol Szerbiában, hol Irakban, hol Szudánban, de valahol bizonyosan. Miért?- kiálthat fel bennünk a lélek, miért kell még ma is egymást gyilkolni? Csak a pénzért csupán? Csak a profitért? Nem, nem csak ezért. Egyszerűbb a magyarázat! Magunkért, a szívünk körüli jégért, az önsajnálattért, az önimádatért, az egoért, önző, önös érdekeinkért!

Ilyenkor még egy kérdés felmerül az emberben: Volt-e egyáltalán fűszálnyi értelme az eddigi évszázadoknak, évezredeknek, ha az ember mostanra sem javította meg önmagát, ha mostanra sem olvasztotta el szíve körül a jeget? „Ment-é a könyvek által elébb” a kultúra, az élet minősége javult-e egyáltalán egy fikarcnyit is?

Ha anyagiasan szemléljük környezetünket, azt mondhatjuk, ment, hiszen autóval járunk, repülünk, hatalmas metropoliszokat húzunk az ég felé, van ennivalónk, naponta több millió tonna szemetet „gyártunk”, látszólagosan jól élünk. Ám, ha a lélek felől közelítünk, bizony, elkésérítő a helyzetünk. Ugyanaz a primitív, vad szellem, ugyanaz a tanulatlan, kulturálatlan emberek vagyunk, akik egykoron. Valaki azt mondta, az emberré válás folyamata ott kezdődött, amikor eltemettük halottainkat. Azóta egyfolytában temetünk. Ám ma már a közvetlen hozzátartozókon kívül szinte senkit sem rendít meg egy-egy eltávozott halálhíre, vagy ha igen, akkor is csak néhány másodpercre. Megrázzuk magunkat, s újra saját magunkkal foglalkozunk. Ahogy nő szíveinken a jég vastagsága, egyenes arányban csökken az „emberi dolgokkal” való foglalkozásunk ideje. Gondolok itt a könyvek olvasásától kezdve az egyszerű beszélgetésig mindenre. Mi lesz így velünk?

Tombol a nyár, odakinn harmincöt-harmincnyolc fokok vannak, a villamoshálózat alig bírja már a légkondicionálók szükséges energiaellátását. Soha nem látott mértékben nőtt az ásványvízeladás, jól élnek a fagyaltosok is.

Ne csak a testünket „etessük”! Gondoljunk a szellemünkre is!

2006.07.31.

Karaffa Gyula

KETYKÓ ISTVÁN:

Vidám verseket kellene már írnom

*„ne szenvedj” költő a néhai depressziód tedd fiókod mélyére
ne vedd elő soha de ne is tépd szét hátha egyszer szükséged lesz még rá
vidám verseket kellene már írnom
hullámozó tajtékos de vidám verseket
mert ha jól emlékszem még mindig gyönyörűek a melleid
hajad bár ritkul de így is szeretem illatát
szád sokszor joggal mogorva de szeretem az ízét
igaz legtöbbször én vettem el zamatát
szemeid még mindig fénylenek akár a csillagok
huszonegy év súlya nyomja vállaink
a gyerekek meg fölénk nőnek így van ez rendjén
mikor mondtam utoljára hogy szeretlek
bizony nem tudom már de „be vagy ültetve” szívembe mindörökre
akár a sebész szikéje vágta lelkemen végleges heget
mániákusan szép mosolyod igaz ritkán látom mostanában
de csak vidáman költő „ne szenvedj” mindenem
a néhai depressziód tedd fiókod mélyére
ne vedd elő soha de ne is tépd szét hát ha egyszer szükséged lesz még rá*

Balassagyarmat, 2003. január 21.

Földanya (olaj, vászon)

MÓRITZ MÁTYÁS

Minek venni

Minek is venném én komolyan az életet, édes egyetlen gyermekem, ha így is, úgy is, de nem úszom meg élve? Választ persze nem várt sokszor feltett kérdésére, és én tartottam magam ahhoz, hogy néma maradtam, nem törődve azzal, hogy ezzel megerősítem édesapám nem túl velős élet-filozófiáját. Inkább csak a lábam elé néztem, orra ne essem az aljnövényzetbe, amin éppen átázolni próbáltunk.

Hétvégenként mindig magával hozott, eleinte persze rángatott az erdőbe, ami addig nem is igen érdekelt, nem igazán tudta megmozgatni a fantáziámat, mert ugyan mi érdekes és a figyelmemet felkeltő dolog lehet, hiszen csak fa, fa hátán, nem több, és persze az átláthatatlan sötétség. Édesanyám amúgy is óva intett attól, hogy akár csak a közelébe merészkedjem, vagy azt vegyem abba az üres fejembe, hogy ott üssem el az időt, hiszen jobb kikapcsolódást is találhat egy magam korabeli gyerek, mint hogy egy erdőben vesszen oda. Bár nem részletezte, hogy mire is gondol, hogy miért is vesznék oda, vagy hogy volt-e már, aki ezt tette, mármint hogy odaveszett, de sejtettem, hogy valamit nagyon elhallgat, valamiről úgy gondolja, még jobb nem beszélni. Biztos, majd ha annyi idősem leszek, meg ha megkomolyodom, persze ha mindezt megéli. Nem is igazán forszíroztam a dolgot, nem ellenkeztem, mert kedvem sem igazán volt hozzá. Nem is tudom miért figyelmeztetett. Ő tudja.

Azt meg édesapám tudja, hogy mégis miért hurcolt magával szinte szertartásszerűen, és hogy mindezt miért kellett titokban művelnünk. Eleinte fel sem tűnt, hogy mindig beljebb és beljebb kajtatunk, mindig messzebbre merészkedtünk.

Azt mondta, ez a mi kis titkunk, ez olyan férfidolog, amihez anyámnak semmi köze, ő csak ne üsse bele az orrát olyanba, amihez nem konyít, nem ért, és amúgy is. Hogy apám mihez ért, és hogy mihez konyít, nem akartam feszegetni, mert hiszen semmi tapasztalatom, vagy összehasonlítási alapom nem volt, vagy ha mégis, akkor csak annyi, hogy kétbalkezes volt, balfasz, nagyapám kedvenc szavajárásával élve. Ha nagy ritkán belevágta a fejszóját bármibe is, minimum, hogy balul sült el, de legalábbis kisebb tragédia kerekedett belőle. Volt, hogy valami ivócimborája megdobta egy könyvel, ami borgőzös elmondása szerint az aranycsinálásról szól, és amit olcsón megszámit édesapámnak, aki kapva-kapott ezen a soha vissza nem térő ajánlaton, mint minden más ostobaságon. Az utolsó forintokat kaparta össze a befőttes üvegből, amit aztán kivágott a szemébe, hogy az már úgy sem köll, hiszen nemsokára tejjel és mézzel folyó Kánaánt varázsol háromunknak, és tovább nem kell itt nyomorognunk ebben az ótvarmocsokban, ahogy a házunknak nevezte. Anyám már csak arra ért haza, hogy apám molyol, szöszöl, ötöl-hatol, kotyvaszt, kavar és kever, kimér, lemér, és izgatottan dörzsöli össze két tenyerét. Mindenesetre, majdnem elszállt az egész ház, mint a győzelmi zászló, örülhettünk, hogy apám kisebb zúzódasokkal megúsza, és egy időre felhagyott a kísérletezésekkel. Aranyunk nem lett, illetve ami volt, azt édesanyám beadta a zaciba, merthogy idióta ökörködésből nem lesz betevőnk, ahogy a konyhában megvalotta nekem, miután vizes borogatás tett apám homlokára, és megigazgatta a takaróját. Miután apám felépült, továbbra is hurcolt magával az erdőbe, és mind gyakrabban siránkozott, hogy mennyire magányos, magára maradt, hogy őt nem érti meg senki, aki meg megérthetné, az csak gátolja abban, hogy nagy ember legyen. Hogy mivel akart kitűnni, nem részletezte, én meg bele se mertem gondolni. Mert, hogyan is lenne képes valaki, mondjuk az eszével kitűnni, mikor hamis értékpapírokkal megy a bankba, vagy ami-

kor tíz perccel azután akar rabolni, mikor bezárt az épület? Persze addig próbálkozott, hogy nem kerülhette el a börtönt, de hogy miért csukták le, arról csak halvány sejtéseink lehettek anyámmal. Mindegy is. A két évet leülte, és sokszor hányt anyám szemére egy-egy kiadósabb és szaftosabb hajba kapás után, hogy visszavágyik a négy fal közé, mert még mindig jobb volt odabent, mint itt.

Egyetlen szórakozása az volt, hogy mesélt nekem a bent történekről, hogy hogyan fürdették meg őt is, mint újoncot jéghideg vízzel, hogy hogyan verték félholtra a slaggal az örök, hogy hogyan próbálta betörni a cellatársa, hogyan próbálta meg rábírní, hogy legyen a csicskása, vagy az ő kis köcsöge. Engem persze nem kérdezett meg afelől, hogy mindez érdekel-e egy csöppet is, de ha erre van ingere, hát járassa a száját, addig sem iszik, addig sem anyámmal pöröl olyan faszágokon, mint hogy miért nem féllágy a tojás, hogy miért nem hidegebb a sör, vagy hogy miért nem kék az ég, mert ha egyszer neki jó kedve van, bassza meg, minimum, hogy kék az a kurva ég, hogy csessze meg.

Érdekes. Az erdőben nem használt ilyen szavakat, sőt, mindig kedvesen viselkedett, olybá tűnt, mint egy régi barát, akivel vérszerződés köt, hogy nem pofázunk arról, ami itt történik. Állítólag egy sittes haverja fecsegte ki neki, hogy ebben az erdőben ásta el a szajréját, amit azóta is hiába követelnek rajta a zsernyákok. És hiába is ütik, meg verik, mint a répát, belőle egy szót ki nem szednek, hogy rohadjanak meg. Hogy pontosan hol lehet a zsákmányt, fingja sincsen, lövése sincs, ahogy dunsztunk nekünk sem volt. Apám egyszer itt, mászszor ott ásott, de nyomára sem akadtunk semminek. Próbált néha a haverja eszével gondolkodni, de úgy se mentünk sokra. Egyszer, mikor már feladni látszott a küzdelmet és a hiába valónak tűnő harcot, egy kút gazzal benőtt kávjára esett a szeme, és vadul vetette rá magát, hátha az a hülye ipse ide rejtette a motyóját. A káván egy jó hüvelyk vastag betonlap virított, amit apám csak nagy nyögések, és erőfeszítések árán

tudott éppen annyira arrébb tolni, hogy beférjen a résen. Lelkemre kötve, hogy el ne mozduljak onnan, magával hozott egy kötelet, és egy zseblámpát. A kötélt egyik végét egy kivágott fatörzshöz kötötte, a másik végét ledobta a mélybe. A fejszét, amit azért hozott, hátha egy ládát kell szétverni, a kút oldalához támasztotta. Lassan eltűnt a sötétben, már csak a feje búbja látszott ki, mikor odanyújtottam neki a lámpát. A kút már régen kiapadt, és a kötélt csak fogyott és fogyott, azt hittem már, hogy soha nem ér a fenekére. Egy kis csend után örömittasan kiáltott fel, hogy talált egy ládikát. A ládát rákötötte a kötéltre, hogy majd kihúzom, és utána visszaengedem a kötelet, és majd kimászik. A ládát fel is húztam, de a róla lecsomózott kötelet eszem ágában sem volt visszadobni, inkább levágtam a fatörzsről, és úgy, ahogy van, a kútba dobtam, vegye hasznát, ha tudja. A ládát egy csapásra szétvágtam, és a pénzt a kabátom zsebeibe gyömöszöltem, a baltát meg elhajítottam a fenébe. Apám hangja egyre erőtlenebb volt, sejtette, hogy felőlem ott rohadtat meg, ahol van, ez a mi titkunk marad. Anyámnak beadtam a mesét, hogy a pénzt az erdőben találtam, és bár féltem, hogy felképel, hiszen nem egyszer beszélt a lelkemre, de a pénz megpuhította a szívét. Hogy hol van a jó édes apám, csak másnap reggel kérdezte meg, addig jól elvult az ágyra kiszórt, és ott számolgotott bankókkal. Megvontam vállam, hogy lövésem sincs. Nem látszott rajta, hogy különösebben érdekelné apám hogyléte, de azért fájlalta, hogy nem találja a fészkerben a kötelet, mert mire fog teregetni, vagy ha megkerülne apám, mérgébe mire akasztaná fel.

Nem csak pénzzel, de egy megvilágosodással is gazdagabb lettem, hiszen eddig nem is gondoltam, el sem hittem, hogy az ember szükség esetén mennyi mindent megbocsát magának. Még egy apagyilkosságot is. Ez van. Minek is venném ezt komolyan.

Pandora (olaj, vászon)

BEMUTATJUK

Jávorka Ágnes versei

Nevem, Jávorka Ágnes, születtem 1967-ben Pécsen. Az első emlékem az életből első versem, mely leírásra nem került, lévén azon időpontban, mikor azt „megírtam”, még nem ismertem a betűvetés tudományát. Ezen az akadályon túljutván, háttérbe szorult versírási kényszerem, s fejest ugorván a prózába, meséket, később ifjúsági regényeket írtam. A döntő fordulat 14 éves koromban történt. Ekkor írtam át *József Attila: 32 éves lettem én* című költeményét, *14 éves lettem én* címűre. E versem oly osztatlan sikert aratott kortársaim körében, hogy innentől kezdve verseim tömkelegével árasztottam el a környezetemet, majd 16 évesen megírtam az első darabomat, melyet színre is vittem.

Nyomtatásban először 1994. augusztus 12-én jelent meg egy versem az *Élet és Irodalomban*, majd ugyanott, október 7-én. Azóta szórványosan jelennek meg verseim irodalmi lapokban, folyóiratokban, költészet napi kiadványokban (*Sétatér, Új Arc, Palócföld*). Emlékeim szerint 1999-ben léptem az Internet világába, azóta több irodalmi weboldalon találhatóak meg az írásaim.

1995-ben készítettem el a „*Jávorka Ágnes improvizatív versszínháza*” című egyszemélyes előadásomat, mely a Baranyai régióban televízió keresztül is látható volt.

1998-ban egy ismerősömmel alapítottuk meg a *PASZ*-t, a *Pécsi Alkalmi Színházat*, mely jellemzően az általam írt színdarabokat mutatta be, s melyben játszottam, s a kellékeket, jelmezeket is nagyrészt én készítettem el. Ugyanez vonatkozik a *PASZ*-on belül működő *Marcipán Gyermekszínházra* is.

Az előadásaink közül néhányat felvett a helyi tv, amik aztán néhány országos adón is láthatóak voltak. Az elmúlt években színházi tevékenységemmel kapcsolatban rádióadások hangzottak el, televíziós beszélgetések voltak láthatóak. A tavalyi évben végre összeállítottam a verseskötetem, mely a *38 és fél vers* címet viseli, s ennyi számú versemet tartalmazza prózába ágyazva, melyet a Bölcsészkar Irodalmi Tanszékén „életregény”-nek aposztrofáltak. E könyv kiadásán most munkálkodnak ehhez értő emberek.

Jelenleg párhuzamosan több regény írással foglalatokodom, és természetesen napi szinten versek és novellák írásával, így elégtétven ki a grafomániám, terveim között pedig szerepel egy saját színház létrehozása (miután a tevékenységemet beszünttettem a *PASZ*-nál), ezzel engedvén majd exhibicionizmusra való hajlamomnak.

Pécs, 2006. július 2.

Esti eső

Azt mondják: tovább, tovább, tovább.
Ül az alkonyon néhány hideg kő.
Sötétül a vígasság, csapódva ledől
egy fa, szárnyas sereg károg nyomán.

Vannak, kik mennek. Néhányan állnak.
Esernyőt nyitnak. Homályba tart ez az óra.
Annyira giccses! Annyira ócska...
A boltajtókon fityeg a tábla: zárva.

Sokadik este. Csak esik, csak esik,
monoton számolom a cseppeket.
Zajong, suhog, sajog rám a rettenet,
közele magába ránt. Megint, megint.

Kinyílik, lát, repít, formát, színt vetít,
sápadok, odébb kuporgok, várok.
Egy eső a rám száradt izzadságot
lemossa lassan. Minden olyan szelíd.

Pécs, 2002. november 23.

Jajkiáltás a Drávához

Ma is fagyott reggelt kaptam.
Szűk szobám fénye alatt
görnyedtem ideállá, s lettem
kávét kortyolgotó halhatatlan.
Eregetem egykedvemben
füstkarikáim, találgatva, melyik
szomszéd kulcsa fordul először a zárban,
míg a Dráva messze-messze csiklandozza
a part menti kavicsokat, mikor
tapostalak titeket tudatlan a homokba?
Csak ülök itt, ím, létem bizonyítja
a tenyeremmel ölelt forró csésze,
nem engedek a kísértésnek,
nem borulok térdre holmi emlékek előtt.
Félek, ismét én kapom az érmet,

kattan a zár, sír, zörög a csont,
nyikorog a hidegbe vetemedett ajtó,
benzingőzzel egyesül a lehelet,
győztem, igen, győztem, mit nekem
szélben szálló takony, buszmegálló,
sodord valóságom láthatatlan
Dráva, én teszem a dolgom, te drága,
feledlek, feledlek. Jaj, én árva!

Pécs, 2003. január 25.

Karácsony

Hozott mindent:
kispárnát, CD-t, vörös rózsát,
sört a hűtőbe és csirkecombot,
két év alatt élém rakott hasznost
és hasztalant, romlandót és tartósat.

Most este van:
ülök és nézem a fenyőfát, ezt is ő hozta,
legalább ezeröt volt, igen, tudom,
lógnak a szaloncukrok, és nekem
megint hányingerem van és egy kérdésem.

Mi lenne ha:
egyszer idehozná a fogkefét,
tudnék-e mosolyogni, vagy egyszerűen
az egyedül töltött karácsonyesték és hétvé-
gék
okádékát kenném rá fogkrém helyett?

Pécs, 2003. december 25.

Konyhai fotó

Csak a kezem teszem a homlokodra,
csak a szemem hunyja le a múltat.
Közben megyek.
Látatlan mozdulok időt adva fel a postán,
post mortem, illőn idézve képzet határát.
Jöjj, böllért játssz, hóhért, végvári vitézt,
pőréen adva elő a dőrét, tág terünkbe hadd
szippantsak mélyet, miközben nézlek:
állsz szűk főzőfülkémben, a mosogató mel-
lett,
kezedben szűrő, zubog a kifőtt tészta a
víz,
és megjegyzed: csak bele ne írd ezt a képet
a következő versedbe, kérlek!
De hiába. Hiába simítja kezem hajad,
hiába csókolja szám a szád, hiába merül
szexusunk a végtelenbe, festve romantikus
képeket
az utánunk érkezőknek, megmutatva, hogy
így kell, csak így lehet, a lényeg mégis az,
hogy a hétköznapijaimat fonod magadba:
míg a kezed teszed a homlokomra,
míg a szemed hunyja le a múltat.
Miközben megyek.
S csillagom, ha zuhan, neved!
Remélem, egyszer élek.
Mert egyszer kérek, egyszer kérlek,
most az egyszer kérés vagyok,
a gáztűzhely és a nagyon
elhanyagolt falra szerelt előkészítő
asztal között csárdást járók vagyunk,
ím megmutattam magunk.
Nem kell tanú.
Csak egy kéz a homlokra, csak egy szem,
mi lehunyja a múltat.
Hosszú a kivárás útja.

Pécs, 2004. március 11.

Szacharinszonett

Csak úgy itt vagyok, mint mikor
jön a dagály, s lábnyomom mossa,
majd bokám a hűsítő hullám, hosszan,
pedig csak régvolt mosolyodtól izzom

még mindig, újra, közben nézve, ahogy
kenyeremről folyik le az édes lekvár
ebben a szűk konyhában, mi mentsvár,
köze sincs a tengerhez, s ahol a szagok

nem csókolnak belénk, s a szerelemért
sem nyitunk még résnyire sem
kaput, s forró csillagokat sem szel

a fény körénk, csak a remény
mozdul, s felel egy lanya igent,
állva a befőttes üvegekkel szemben.

Pécs, 2003. augusztus 27.

Tárva-nyitva

Már mindent elmeséltem neked.
Hittem, elég lesz a kislány
cigánykereke, egy meredek
ugrás, a versek, a színház,

súlyos tavaszban a nádas,
rémült babák egymás mellett,
lépcsőn csoszogó fáradt lábak,
csimbókokban lógó felleg.

Te majd képeim összeszövöd,
tavat, sóhajt, rétet, gyönyört,
s belőlük új bőrt simítasz kedvesen

a lenyúzott helyett gerincemre,
s mindent, mi volt, mi marad a csendben,
óvod majd az idő ócska árnyai ellen.

Pécs, 2002. október 29.

Százhetedik éjszaka

Az idő feküdt be ágyamba, teljességet
ajándékozva
a pillanatnak, testet öltött, vonaglott, kacagott,
van új érzés, eldobható, vagy kaján-szép
sorsra
hivatott, választhatunk, tálcámon ízes falatok,
nyújtom feléd, de neked csak a bűnöm kell,
dohányfüstös szobámban tárnak combjaim,
de mi lesz a lelkemmel, a lelkeddel, űzötten
fűzzük romlásunk gyöngysorát hajnalig,
koldusként kullogok bőséged nyomában,
minden idevetett koncodon nyammogva,
majd izzó koronát helyezek a balzsamos oltárra,
melyen megtűrtél, hol élvezhettem, mi a pompa.
De hidd: dalom nem fog fárasztani már soká,
lefüggönyözött tükröm zengi: menj tovább.

Pécs, 2005. február 27.

Szépszonett

Változnak a színek, az ívek, az ízek,
lassul a múlandó, halkul a fény,
csikorog az ajtó, ahogy nyitod, alul alél
a testem, tovább magam merre vigyem?

Írhatnál pár sort egy emlékkönyvbe,
talán az enyémben, szív alakot
feljebb és feljebb rajzolva, néhány aktot,
ruhátlan, kóbor angyalokat a mellem közibe,

közben komótosan száll ki a számból
a füst, sírón-várón, figyelj végre
rám is kicsit, parányit, kérlek! Élek,

ez itt egy görcsös vallomás, vallhatóm má-
tól
kiált fel s le, keresztül ág-bogával az égre,
én is csak egykedvűn törekszem a szépet.

Pécs, 2004. december 27.

Sápatag sanzón

Ezt hívják vénasszonyok nyarának.
Ülünk a kerthelyiségben.
Enyhe entellektüel beütéssel
fordítják a fakó nap felé arcukat
az asztaltársaságok.
Hanyagul lógó sálak,
szemüvegek csillogása,
szófoszlányok az összekötő
vonalakat meghúzó geometria
szerepéről, Hans Castorp köhintéseiről.
Dosztojevskij nélkül egyszerűen
nincs modern irodalom –
jegyzi meg egy trapézna drágos lány.
A sör habzik, a kávé hűl,
mozgásba jönnek a közhelyek.
Nemrég doktorált P úr
kedvesen mosolyog,
bal keze eltűnik az asztal alatt,
s a fülembe súgja: a maga
spirituális toalettjeiről a fél város beszél.
Kabátja zsebében ébredzik Finnegan.
Hazafelé menet sírnak a vadgesztenyék,
ahogy cipőm orrához érnek.
Ezzel egyidőben egy szöszke gyermek,
s egy szöszke feleség ugrik
nemrég doktorált P úr nyakába.

Pécs, 2002. december 1.

Vitis (olaj, vászon)

SZALAI FERENC

Városaim:

Kolozsvár

Édesanyám egyszer járt csak Erdélyben. Annyit hallott útiterveimről, sőt, megvalósult barangolásaimról, hogy elhatározta, felkerekedik, és megnézi azt a híres Erdélyt. A lehetőség számára a hetvenes évek végén jött el, amikor én már gazdagabb voltam két nagyváradi utazással. Így főiskolás fiával bátran vágott az útnak. Ez még az az időszak volt, amikor Romániában tilos volt külföldi állampolgárt magánszemélynek vendégül látnia. Ismerősünk nem is volt, így a hosszas vonatút után a kolozsmonostori autós motelben kötöttünk ki. Meglepett minket a portán olvasható tábla, amelyben kétféle árat tűntettek fel: egyet a belföldi polgároknak, a másikat a külföldieknek.

–Te, ezeknek teljesen igazuk van! Miért ne kedvezzenek saját polgárainknak? - mondta édesanyám.

A szocialista világban egészen meghökkentő volt ez a kalkuláció. Az első találkozásom a várossal, őszintén szólva nem sok emléket hagyott bennem. Talán nem készültünk fel eléggé előre, talán túl nagy város volt ahhoz, hogy ismerős nélkül azonnal megszeressük. Egyedül a gépkocsik más bûze maradt meg sokáig az orromban. Nem volt jobban vagy kevésbé kellemetlenebb, mint a budapesti, csak egyszerűen más volt. A legmaradandóbb kolozsvári emlékem 1985. november 7-hez köthető. De megváltozott addigra a helyzet! 1983 nyarán egy kedves fiatal kolozsvári párt ismertem meg. Ők akkor még egyetemisták voltak, így nemcsak

érzelmi örömet jelentett ez a találkozás, de intellektuálist is. A népvezérré lett suszter uralma ezekre az évekre már elviselhetetlen terhet jelentett. A neves tanárnő és férje, az egyik újság főmunkatársa ezer meg ezer átgondolt, átsírt, áthánykolódott óra után lépéseket tett a legfájdalmasabb irányba: át kell segíteni a fiatalokat Magyarországra. De hogyan? A lakást éjjelnappal megfigyelték. Igaz, mindkettőjük állása komoly egzisztencia, de a politikai bizonytalanságon, a létbizonytalanságon, a már-már személyiségtorzító áruhiányon ez sem segített. A kilátástalanság olyan volt, mint az áthatolhatatlan fekete füst: fullasztó, vakító, könnyeztető és köhöggető. Sütő András drámája e hangulat pontos képe. Címe: *Balkáni gerle*. Torokszorító.

Érkezik az üzenet Kolozsvárról, hogy menjek mihamarabb, mert beszélni szeretnének velem. Meg már az a kép is megvan, amit kértem tőlük. Csak el kell vinnem, a hivatalos papírokat elintézték már. A látogatásra a két ország akkori közös ünnepe, november hetedike a legalkalmasabb. Magyarországon munkaszüneti nap, Romániában nem, de ők is szabadnapot vettek ki.

Az édesanyámmal tett utunk óta olyan rohamosan romlott 1985-ig az erdélyi helyzet, hogy szinte másik országba érkeztem hat év után. Igaz, a felkészítő, bemelegítő hírek valamit már előrevetítettek: tilos magyar könyvet bevinni Románia területére, most már a legbátrabbak sem mernek szállást adni! Hosszú sorok kígyóznak élelmiszerért, mosószerért. Órákig tartó áramszünetre lehet számítani. De a legrosszabb a félelem egymástól. Mit tapasztalhattam meg mindebből 1985. november 7-én? A hajnali vasútállomáson F. várt, egy szikár, középkorú férfi. Megölelt, gyorsan Trabantjához vezetett, majd végigszáguldottunk a városba vezető utcán. Felmentünk a lakásba, ahol a felesége is nagy szeretettel fogadott. Mondták, hogy aludjam egyet, de azután átmegyünk szállásomra, az Astoria szállóba. Tudod, hogy nem alhatsz nálunk, de estig együtt lehetünk. Húha! Én még semmilyen Astoriában

nem aludtam. F. megnyugtatót, hogy az tiszta hely, talán fűtés is lesz, poloska pedig nincs. Kezdtém valamit megérezni mindabból, amit addig elképzelni sem tudtam. De még hátra volt három nap. F-ék lakásában hűvös volt. A konyhában égett a gáz, de a narancssárga láng meleget nem nagyon adott. A háziak szerint erősen keverték levegővel, ami pörgette ugyan az órát, de fűtőértéke szinte semmi nem volt. Csöngettek. Az asszony mutatóját szájára téve jelezte, hogy meg ne mukkanjak. Teljes testemet átjárta a szülőktől annyit hallott csengőfrász. Szerencsére, csak a régi tejes néni volt az. Egy közeli faluból járt be a városba. Kosarában bivalytej, túró és tejföl volt. Magyarul nem tudott, de szélesen mosolygott a domnule professorra, azaz rám. Volt egy kérése: legközelebbre vigyek egy háromszögreszelőt, hogy a férje meg tudja élesíteni a fűrészt. Anélkül nem tud munkát vállalni. Távozása után ettünk egy kis bivalytúrót. Fenséges! Délután F. Trabantjával bejártuk a várost. Felvitt a Fellegvárba, ahol azonnali irodalomórát kaptam Asztalos István világról, a barlanglakásokról, amelyek nyomát még fel lehet fedezni a hegyoldalon. Elmentünk Monostorra, ahol a hatalmas gótikus templomot akkor még az orthodox egyház bérelte. Azóta visszakerült a római katolikus egyház kezelésébe. Ez az a templom, ahol Budai Nagy Antal és az urak között megszületett az egyezmény, amit persze a legrövidebb időn belül fel is rúgtak. Nem hittem volna, hogy az akkor készült fényképeim egy ma már nem létező miliőt örökítenek meg. Azóta a kertes házakat felfalta a lakótelep. A dombon álló, az onnét egykor kimagasodó templom ma már egy lakótelepi parkban áll... Estefelé Á., a nagylány elvitt vendégségbe a gyermekverseivel nagy sikert arató költőhöz, aki szokatlanul nagy alapterületű lakásában csodálatos kályhacsempéket gyűjtött. Felesége népi szötteket készített. Azóta ők is Magyarországon élnek. Novemberben korán sötétedik. Hazaindulunk, hogy még elkerüljem az esti áramszünetet. De nem. Az lecsapott, mint

minden nap. Ilyet még soha nem éltem át. Ha Budapesten egy-egy utcában elalszik a villany, attól még látni lehet a távolabbi utcák fényét. Itt nem. Mintha szurkos hordó aljára merültél volna. Teljesen megvakultál! Nincs egy szemernyi tájékoztató fény. Ebből a feketeségből bármi, bárki előbukkanhat.

Ez az élmény azonnal eszembe jutott, amikor a hasonlóan fekete kalotaszentkirályi utcán egy bivaly riadt fel az úttesten meggyűlt esővízből lépteim zajára. Jaj! Másnap korán reggelre beszél-tük meg a találkoztót a piaccsarnokba. Kellott az idő, hogy végig tudjuk állni a kenyérsort, a cukorsort. Irigyelt volt az, akinek külföldi ismerőse állt sorba, ugyanis az útlevél felmutatása mellett a fejadag dupláját vehette meg a vendég. Még a Szovjetunióban sem láttam ennyire vigasztalanul üres boltokat. Azért jutott idő arra, hogy bejárjuk a Belvárost. A házsongárdi temetőben házigazdám kesernyésen mondta: itt még többségben vannak a magyarok...Felkerestük a Szent Mihály templomot, előtte Mátyás király szobrát. Akkor még a mindenkinek elfogadható Mathias Rex feliratot olvashattad rajta. Ma már egy ostoba, pöffeszkedő táblát is, amely arról tájékoztat, hogy Mátyás csak a saját népe ellen (értsd: románok) nem tudott háborút nyerni.

Estére színházba mentünk. Förgeteses folklórest várt rám. A nézők között jelen volt az akkori Kolozsvár színe-java. Utolsó délelőtt került sor Gy. Szabó Béla grafikusművész meglátogatására. Vendéglátóim ismerték őt, ezért felkereshettem Ával az ágyban fekvő, beteg mestert. Hatalmas, fűtetlen szobában, sapkával a fején feküdt ágyában. Felkelni nem volt ereje. Vastag dunyháját nyakáig húzta. Gyengén pihegett. Á-t megismerte. Nagyon halk hangon köszöntötte. Arról érdeklődött, hogy sikerült-e állást kapnia.

–Igen. Petrillában.

Ez a déli Kárpátok egyik román lakosú bányászvárosa. Á. Ott kapott munkát,

völegénye mintegy 400 km-re tőle, Zilahon. A mester suttogva ismételte:

–Petrilla, Petrilla. Ott legalább van fűtés.

Velem is váltott pár szót, de látva állapotát, rövidesen távoztunk. Két hét múlva halt meg, így valószínűleg én lehettem az utolsó pannóniai látogatója. Nagyon szomorú nap volt ez. A pusztulást mutatta átvitt, de szó szerinti értelemben is.

Azokban az években a tévéadás is csak egy-két órára korlátozódott. A vezéri látogatásokról szóló tudósításokon kívül természettudományos filmet vetítettek. Ott hallottam először David Attenborough nevét. Látogatásom napjaiban új rendelet borzolta a kedélyeket. A kevés élelmiszer miatt bevezették az energiafelhasználás szabványosítását az étkezésben is. A kor fekete humora jól mutatja a dolog abszurd voltát: A. mesélte, hogy munkahelyén egy kövér román egyetemi tanár fejét telebeszélyték a kollégái azzal, hogy bajba fog kerülni. Azért kövér, mert szembeszállt a kalóriatörvénnyel. A szerencsétlen ennek lehetőségébe belegondolt, és kiborult.

Eljött a búcsú pillanata. A házaszszony kis úti csomagot adott át. Nem voltam éhes, szabadkoztam, de rám tukmálta. Csak Budapesten vettem elő: sonkás vajaskifli volt! Szóhoz sem jutottam a döbbenettől. Néztem egy darabig, majd könnyek szöktek a szemembe.

Azóta többször jártam Kolozsvárra. Már nem gázhajtású buszok és teherautók járnak a várost, mint 85-ben. Mátyás lova sem szökken le a helyéről, de talán fel is bukna abban a gödörben, amelyben nagy halom szemét borítja el lassan az ősi falak maradványát. A piros-sárga-kék szemetes edények, padok, lámpatartók rikító háttére előtt zajlik, kavarog, tolong az élet. A kincses város is benne jár a harmadik évezredben.

ERŐS ILDIKÓ

Az árnyak hordái...

Az árnyak hordái eljöttek érted
kevés voltál hogy harcolj ellenük
megtörték léted töviskezű évek
s nem tudtál már nem menni velük.

Azóta övök lett minden csepp véred
húsod falta mohó féreg-haduk
nem hagytak végül egyebet belőled
lerágott falakat s felhasadt kaput.

A csontok palotája némán fehérlik
szobor testedre feszül jég-kezem
üres bordáid ablakszárnya mögé
lüktető szíved újra képzelem.

S keresem az arcodnak ívét
a kihűlt száraz kráter-tereket
mélyükből aranyló lávaként tört fel
örvénylő táncú tigrisszemed.

Az üreges tetem mellé fekszem
a nedves földön hozzád közelebb
csontkezedre fektetve az enyém is
érzed immár?... egyre melegebb.

Ivóban (olaj, vászon)

BORSI ISTVÁN

A MESTERREL JÁRTAM

IV. rész

Az érő gyümölcsök

Folytattuk a hosszúra nyúló vándorlásainkat a Mesterrel, hol csak ketten, hol betársulva, vásárosok, iparosok kocsiján utazgatva. Néha napokat, néha csak órákat töltöttünk együtt velük, de valami belső, kimondhatatlan változás következtében kezdetektől fogva úgy éreztem, mintha régi ismerőseinkkel csevegtünk volna. Miként szomszédom gyerekeit, úgy láttam a gyülelész gyerekhadat, egyikőjük a fálusi cipésmesterre, másik a pékre, harmadik, a nagybátyám korán elhunyt feleségére emlékeztetett. Öröm volt találkozni. Mindegy, hogy kivel. A Mester úgy olvasztotta fel a közönybe dermedt szíveket, hogy sem ő, sem más nem érezte kényszernek a találkozásainkat. A derű, mint a Napnak egyetlen sugara, eloszlatta a közömbösség felhőit.

A kezdeti honvágyam az idő előhaladtával, és az otthontól való távolság növekedésével inkább csökkenni kezdett. Ismerősökkel teltek meg az utak, a fogadók, a mezők, a városok piacai. Kiszámíthatóvá, ismertté váltak a gesztusaik, hanghordozásuk, mosolyuk, mindaz, mitől otthonná válik egy hely, azt az ország különböző pontjain mind megeltem. Miután kezdtem jobban megfigyelni az embereket, rá kellett jönnöm, hogy a változatos külalak mögött igen sok a belső hasonlatosság bennük, sőt, olykor egykori önmagam módjára ingerülten, türelmetlenül cselekvőkre is ráismertem. Terveztek, hittek, dacoltak, féltek és szerettek úgy, mint bárki más. Biztonságot, igazságot, egészséget, hatalmat, sikert kerestek életükben, mely olykor ajándékot, olykor

keserű csalódást hozott számukra. Egyszer egy társzekeret segítettünk át egy gázlón, mivel esős időszak volt, hogy a megemelkedett víz a terhet el ne sodorja, a kényesebb árukat vállon vittük a másik partra. A kocsi farát pedig hosszú póznák segítségével támasztottuk, toltuk, hogy a gázlón maradjon. Ekkor valószínűleg megroppanhatott valami csapolás a kocsi hátulján. A túlparton, úgy harmincméternyi agyagos emelkedő volt, úgy, hogy a lovakat erősen kellett nógatni, hogy lendülettel felérjenek. Úgy is történt; én oldalról, a Mester hátulról tolta felfelé a kocsit a kaptatón. A lovak a tető elérése pillanatában eléggé gyorsak voltak, azután egy rövid lejtő volt, az előrevitt holmik táboránál. Mindenki felugrott a fogatra, azaz, tette volna a Mester is, ha a korábban elrepedt ereszték el nem törik. A Mester a leszakadó, de egyben maradt deszkát megülve, a sáros lejtőn ép lefelé robogott. Pedáns öltözőkére, arcára, hajára, vaskos, nagy csomókban fröcsögött a sár. A háta pedig makulátlanul tisztán díszelgett. A helyzet komikusságát látva valamennyien nevetni kezdtünk, ő meg csak üldögélt a deszkákon békésen, mikor lelassított. Odarohantunk hozzá, még mindig így ült, szinte méltósággal. Erre szégyellni kezdtem magam, hogy kárörvendő vagyok, abba is hagytam a kuncogást. Épp egy elegáns mozdulattal söpörte le a sarat mindkét kezével a szemhéjáról, és e mozdulat befejezésével egy galacsinnyit kaptunk az arcunkba mind ketten. Ettől mi hökkentünk meg, majd ő kezdett el rajunk kacagni!

Napok múltán a Mesternek bevallottam, hogy egy pillanatig kárörvendő voltam, mikor nevetségessé vált előttem. Más érzés is előtérbe került bennem. Mintha az eddigi felmagasztalt állapotában jobban tudtam volna őt tisztelni. Valójában az eddigi elérhetetlennek tűnő magaslatokról, a mennyei birodalmakból hullott volna alá, nem pedig egy szállítókosci hátuljáról. Nehéz volt ezt szavakba öntenem, de mesterem megkönynyította vívódásaim:

- Jobb ma egy kicsi esés, mint holnap egy hatalmas zuhanás!

*Mi, mindnyájan - és szó szerint is-, esendők vagyunk. **Bocsáss meg magadnak, hogy hasonlítottunk egymásra!** Itt lent, a sárban mindannyian piszkolódnak. Én viszont tudom, ami itt rakódik rám, az lemosható. A gúny, vagy az ironia csak a láthatót, a múlandót érinthetik meg bennem. A tisztelet, melyet mástól kapunk, végső soron belőlünk ered. A kivívott tisztelet csak szappanbuborék. Ha egyáltalán valaha szükséges lenne, azt csak kiérdemelni érdemes.*

Egyre sűrűbben lakott településekkel találkoztunk, közeledve az ország gazdasági ütőeréhez, a nagy, Sárga-folyóhoz. E területen különösen eltérő nyelvet beszéltek a helybéliek. Dél-keleti irányban haladva elértünk a legendák földjére. Az itt lakó népek magukat egykori fényes kultúra túlélőinek hitték. Beszélnek, hogy az ország felvirágzását, a nyelv, az írás kimunkálását, öntözéses földművelést, állattartási-, fazekas-, kovács-, építészeti-, csillagászati, matematikai ismereteket az Ős-bölcsek hozták el számukra. Nem hódítóként, hanem tanítóként járták az országokat, itt, Ordosban volt a legnagyobb kiképző központ, melyben különböző, olykor ellenséges népek fiai tanultak tőlük. De egymásról és egymástól szintén sok ismeretet nyertek. Meséikkel minden nép rendelkezett. Ám űk valóságos helyeket, és valódi embereket emlegettek. Csupán az volt a különleges, hogy ezen emberi képességekről szóló legendák külön-külön az országban ismertek voltak, de itt valamennyit egyszerre ismerték. Megkérdeztem mesterem, hogy ő miként vélekedik ezekről?

- *Azért tűnik mesének, mert 140-150 emberöltő választ el tőlük minket. Beszélnek, hogy egy süllyedő sziget menekültjei voltak, azok közül is a Tudás Őrei. Ők, egykoron Anyahita vallását, a Szeretet-vallást követték, így nem a területet, hanem a szíveket és az értelmet hódították meg. Elhozták nekünk a gabonaféléket, melyeket a természet helyének megfelelően osztottak el. Itt a rizs lett a fő táplálék, lehetővé téve a nagyobb népesség ellátá-*

sát. A „Risik” az élethozó bölcsek voltak. Nyugatra vándorolt Árpa, Búza, északnak Köles. Helyben a Rizs maradt. A népeiket űk is sok néven emlegették, hiszen sokfélék is voltak. Magas fehérek, zömök, sárgásbőrű, vágott szeműek, selyemfényű, fekete hajú, párdücléptű tengerjárók. Azonban a sokféleség ellenére egy választott nyelvet, az istenek nyelvét is beszéltek. A leginkább mozgékonyak a „lu,” vagy „kunlu” csoport volt, hiszen űk együtt éltek a lovaikkal, hihetetlen vándorlásokat megtéve. A „lu” szó nagy embert jelentett eredetileg. A mások, kik jellegzetes hajóikon folyókat, tengereket jártak, kereskedést folytattak elszármazott őseik maradékaival. Hajóik formája lényegében azóta változatlan maradt. Messze jobbak, hatékonyabbak, mint a későbbi, hódító, fehér emberek által építettek. Akik itt éltek, azok már második hullámként Le-muria szigetéről jöttek, mintegy tíz törzset számláltak. Vezetők a Hun-Madar Szövetség képviselői voltak. űk építették Ordos (ordas ill. eredet jelentésű) csodás városát. Még ismeretlen volt a városfal, hiszen senki ellenségük nem volt, mindenkit befogadtak. Az ő kései leszármazottaik a keleti, vagy más néven fekete-hunok. Mikor atyáik földjét látogatták, ellenséges fogadtatásra találtak. E háborúság keserves következménye lett a Nagy Fal.

- Várj Mester! Ennek még a töredékét sem hallottam a helyiektől! Végig veled voltam. Azt mondtad, hogy itt soha sem jártál! Akkor honnan tudsz olyan dolgokat, melyekről senki sem mesélt?

- *Vagy én keresem fel a Tudást, vagy a Tudás keres meg engem! Egyszer majd neked is érhetővé lesz, amit válaszoltam. Egyszer majd neked is érhetővé lesz, amit válaszoltam.*

Már sajnáltam, hogy az érdekesítő előadásba kíváncsiságom miatt beleszóltam. Semmi megfoghatót nem sikerült mesteremtől megtudnom, maradt kiegészítetlenül az ismeretem. Egy későbbi esemény során említette, hogy az életáramról, a „csi”-ről szóló tudást is ezek a

titokzatos népek hozták, az akupunktúrás gyógy móddal együtt.

Ezen hely ténylegesen kitapinthatóan számtalan titkot rejtett, mely bele volt égetve az utak burkolatába, az öntözött földekbe, az egykori épületek romjaiba, rejtélyes, faragott sírkövekbe, melyek elődeink porhüvelyét rejtették. És számtalan morzsa, kicsiny töredék a fejekben, az ősi dicsőség elhalványuló képeivel arra várva, hogy egy türelemmel bíró csoport egyszer feltámaszthassa őket halottaikból. Nehezemre esett a gyors továbbhaladás.

- Miért sietünk? Mi a célod? Miért nem telepszünk meg itt? – kérdeztem.

- *Amikor gyermek voltál, jártad-e a környék erdeit, mezőit, hogy az ott érő édes gyümölcsből eszegezz?*

- Ó, igen, hisz minden évszaknak megvan a maga jótéteménye. Gyümölcstől roskadozó fákon sokszor fűrtökben lógtak a környék gyerekei. Bár szívesen társultam hozzájuk, mégis, soha sem a mennyiség, hanem a ritkaság érdekelt. Ami nem volt a figyelem központjában, amin csak néhány szem volt. Ami nem volt a legízletesebb, ami nem volt a legkívánatosabb, de mégis azt éreztem, hogy ez nekem rejtegette magát, énrám várt, hogy megajándékozzon, hogy - éntőlem – hallhasson köszönetet, mikor kíméletesen leszakítottam a termést: Köszönöm az ajándékodat!

- *Nos, már meg is válaszoltál a kérdésedre.*

- Bocsáss meg, nem egészen értem, bár együtt is sokszor álltunk meg, vadon nőtt gyümölcsöket szüretelni. De ha nem jártál még itt, hogyan kereshetnéd fel az előre nem ismert termőhelyeket?

- *Egy ideje már, hogy együtt jártunk, emlékszel, hányszor mondtam bárhol, hogy „köszönöm az ajándékaidat”?*

- Igen, de te az emberekhez szóltál!

- *Na, és az ember nem érdemel meg annyit, mint egy gyümölcsfa? Hogy megajándékozhatunk azzal, aki lett, tudassuk vele, hogy „beérlelted a gyümölcsöidet, köszönöm, hogy megajándékoztál”?* Én a legeldugottabb, legkritkább helyeken, rejtett völgyekben, sziklák között, dudvaktól el-

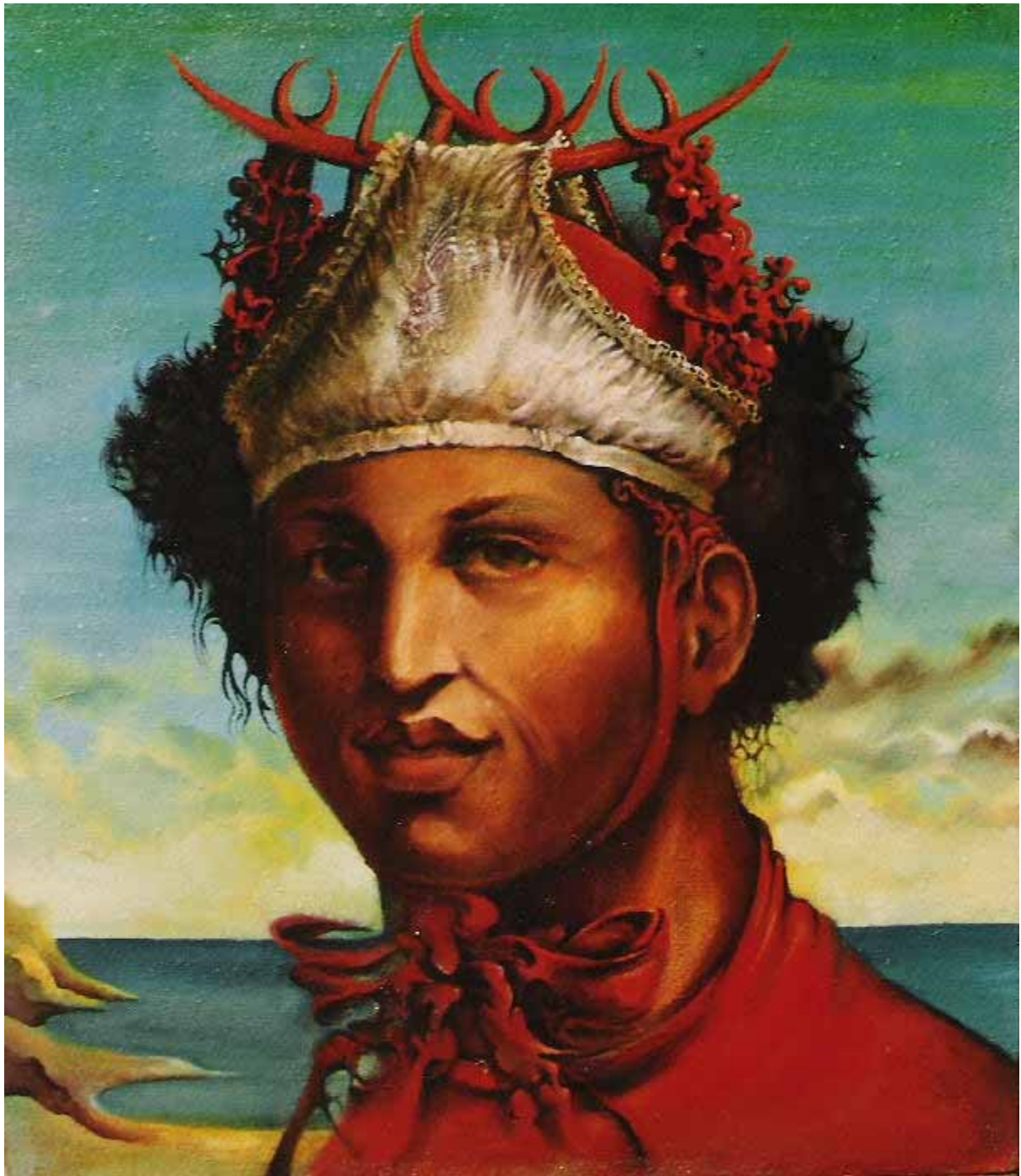
nyomottan, elhagyatottan élőholtakat keresem, hogy csendesen a fülekbe súgjam, „beértél”! Teszem azt, szívem indíttatásától, belső ösztönömből egy magasabb erő hatására, mert a nagy Nap alatt szüret s a szüretelő együtt terem! Találtam egy igen értékes, de félig érett gyümölcsöt, mely a töről való szakajtása után kellő gondossággal „utonérlelés” hatására teljességgel gazdagodott! Most gyere közelebb, hadd súgjam a te füledbe az igazságot! Az egyetlen, felszabadító igazságot; BEÉRTÉL! Beértél, mint gyümölcs, és beértél engem, még ha saját csodádról nincs is sok fogalmad! Egyszer majd azt is elmesélem, hogyan változhatsz életed, érzelmeid, szenvedésed-szenvedélyed által hevített kohóban egy magasabb minőségű „eszenciává”.

Talán fél éve már, hogy elkeseredésem miatti kitörésemben felszabadító nevetéssel együtt csorogtak a könnyeim. Most nem nevettem. Nem is sírtam, a szó igazi, hüppögős értelmében. Csak ültem, gondolatok, érzések nélkül, és mintegy kívülállóként figyeltem a testem, akinek a szeméből végtelen folyamok törtek elő.

A hazaérkezés langyos, békés könnyei voltak.

ISTI. 2005. 12. 03.

(Az írás folytatása következő számunkban várható. A Szerk.)

Bugyuta *(olaj, vászon)*

H. TÚRI KLÁRA

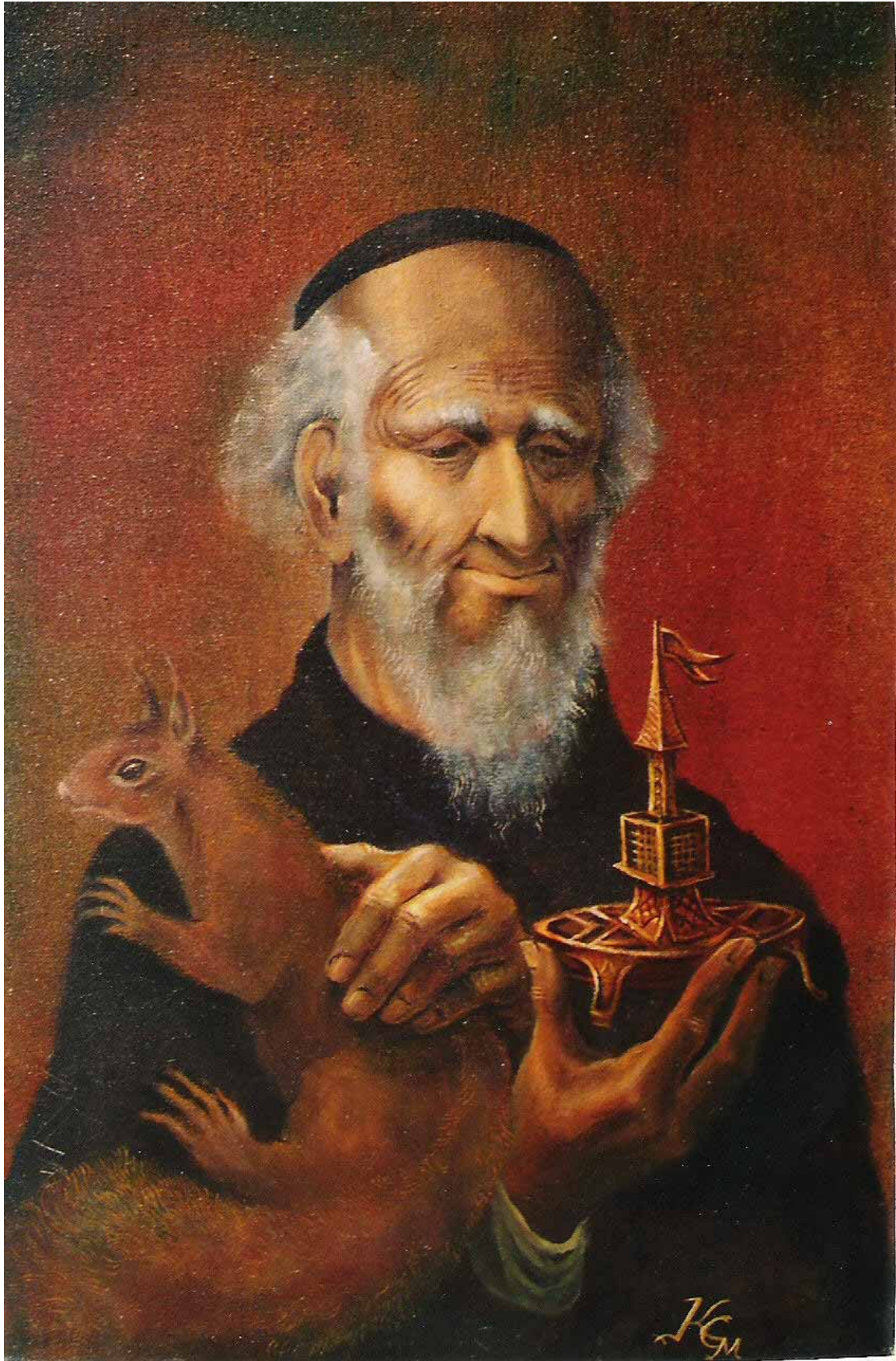
Anikó levelesládájából

Becenevén: Mukkszi

Elsősztályos kis iskolaböröndjét bekattintotta. Megvolt a házi feladattal, s mehetett végre ki a szabadba... Bánhida falujának egyik ideiglenes albérletében... Apához, aki a nyúlketreceknél foglalatostkodott, hogy tán szívesen venné az ő segítségét. Tudhatta ugyan, hogy ma Apa nincs jókedvében, mégis szívesen dicsekedett volna neki, milyen csillagos egyest kapott olvasásból, Anyának hogyan segített a tésztát gyúrni, mennyire vigyázott az öcscsére, meg magára, hogy jók legyenek, s köszönt a házinéninek. De még a nyulakhoz is jó volt, sok finom kákicsot szedett nekik. De Apa olyan más volt, mint lenni szokott, hogy sorra a torkán akasztotta készülő szavait. Kis hátizsákja lógott üresen a kezéből, most rázta ki a maradék zöldet belőle, s alkalmasabb kezével egy zseblámpát kattintott épp. A kislány fehérfürtös fejében szemhunyásnyira előkéklent még a nap sok példás történése, aztán a nappali sürgés gyorsan, soha fel nem pásztázható mélyre süllyedt le lelkében. Kezdett fészket rakni a terjengő sötétben benne a Csönd Végtelen Szabad Lelke, s ő ... hogy tán segít most, s felé fordítja almozó apja messze kószált lelkét... szívesen adott szállást neki. Apa tényleg kezébe is adta a lámpást, és arra bízta, világítson be az egyik kinyitott ketrec legmélyére. Majd tőle szokatlan csendességgel ezt mondta még: -Tíz nyulat megevett... A belga?... Igen, a belga nyúl...Amiről, mint gyerek azt sem tudta, hogy vemhes, s hogy lefialt a nap folyamán, nemhogy mind a tíz kölykét el is pusztította! Nos, ez az állati kiszolgáltatottság, ez volt, ami knokautolta

az ő apját ezen a napon. A bombák, az emberek s a házinéni szobabére és tehetősgyermektelen nagynénjük rajtuk mit sem könyörülő kőszíve után... hogy még... egy nyúl is ellene tehetett. S ha mindez egyenest az Isten színe elé kellett volna, hogy utalja őt, szegény Apa oly nagyon vágyott volna arra, hogy mindezt Valakinek elmondhassa. Egy Hatalmasságnak: Hogy minden megint olyan legyen, mint volt régen! Kellett volna, igazán nagyon kellett volna, hogy Valakivel igazán jól kibeszélgethesse magát. A kislányt, észrevévén, hogy annak lelkét mondanivalók feszegetik, s tán szenved is... Mukkszinak kezdte ekkoriban hívni. S ez élete végéig arra a nagy mukkanástalanságra emlékezteti őt, melyben Apa zokszó nélkül, száját összeszorítva, dacosan és keményen végezte dolgait, a mindennapi kenyér ügyében. És jól rezonált a változásokra: Sikerült is a váltás neki. Anikó viszont néha szomorú lett attól, hogy szép, komoly neve helyett ilyen vicces névvel illeti őt a tulajdon apja. Nem szerette, ha így szólították.

(A sorozat következő része augusztusi számunkban várható. A Szerk.)

Tudós (olaj, vászon)

Könyvajánló

Váci Városvédők és Városszépítők Egyesülete kiadásában (Somodiné dr. Dobó Katalin szerkesztésében) megjelent: a „**Magyar emlékhelyek Franciaországban**” című, a Párizsban élő **Bernard Le Calloc’h** tanulmánykötete.

A könyv történelmi útikalauz kíván lenni a Franciaországba utazók számára. Koronként és földrajzi fekvésként talált emlékhelyek szerint szerkesztődtek a tanulmányok. Olvashatunk **Árpádházi** Szent Erzsébet emlékérdő; **Pálffy** grófnő párizsi palotájáról; **Batsányi Jánosról**, **Kisfaludy Sándorról**, és arról hogy került egy magyar város neve a Diadalívré. Az 1848/49-es szabadságharc bukása után sokan Franciaországban kerestek menedéket. Ezek között volt **Mednyánszky Cézár**, a szabadságharc „főpapja”. (Róla írt regényt Sárközi György: Mint oldott kéve címmel.) Megtudhatjuk, hogy **Irányi Dánielnek** miért volt lakása Párizsban. A történelmi személyek, politikusok mellett megismerhetjük **Munkácsy Mihály** párizsi műtermeit, Liszt teret a Vince templommal szemben, és **Paál László** barbizoni munkásságát. Franciaországban dolgozott és alakította ki sajátos stílusát **Rippl-Rónai**, a katalán tengerpart festője, és egy magyar író regénye a „*Halászó macska uccája*” egy párizsi sikátorról kapta nevét.

Ki volt Földes Jolán, aki regényt írt a 1920- 1930-as évek Párizsában élő hontalokról?

Néhány mondat róla a Révai Lexikonból, néhány sor az Életrajzi Lexikonból:

Földes Jolán, író, született *Kenderesen*, 1903 dec. 20-án. Főbb művei: *Mária jól érett* (1931); *Vica* (1933); *Pádár János, titok* (1933). *Vajda Pállal* együtt írt szinda-

rabja: Vica, 1933. került színre az Új Színpadon. A londoni Pinter Könyvkiadó nemzetközi regénypályázatán 1936-ban első díjat nyert „*A halászó macska utcája*” c. regényével, amelyet tizenkét nyelvre fordítottak le; irodalmunk maradandó értékei közé tartozik. 1941-ben Londonba emigrált, regényeit *Yolanda Clarent* néven írta. *Golden Earrings* c. regénye még megjelent magyar fordításban: *Aranyfülbevaló* címmel 1946-ban. Tagja volt a külföldi Magyar Írók Szövetségének. Londonban halt meg 1963 októberében.

Híres regénye 1989-ben jelent meg Szakonyi Károly előszavával és Hegedűs Géza utószavával. Nevét a magyar lexikonokban 1990-ig hiába keressük.

Külön csokorba foglalható a kalandozó hunok és magyarok témaköre. Címek: *Magyar sziklákra leltünk Franciaországban*; „*Attila táborára francia földön*”.

A kötet tanulmányait fényképek, és térképek egészítik ki.

A kötet megrendelhető a Váci Városvédők és Városszépítők Egyesületénél: Szalay István elnök (T: 06/27/312-564). 2006. Vác, Attila u. 22.

Önköltségi ára: 1300 Ft.

Székelyhidi Ferenc
VVVE- tag

VÉGH JÓZSEF

Pusztaberki

Adalékok a letűnt századok történetéhez

A település első említését 1379-ből ismerjük, majd ezt követően a budai káptalan által 1383-ban készített határjárási jegyzőkönyvében találhatjuk. Az XVI. század utolsó éveiben két ízben is foglalkozott Nógrád vármegye törvényszéke Pusztaberkivel. Az 1597. május 19-én Losoncon tartott közgyűlés 54. számú határozata szerint Bodonyi Miklós szolgabíró eltiltja a szomszédosokat és mindenki mást is a Pusztaberek possessio haszonvételeitől. A dolog úgy tűnik azonban nem jutott nyugvópontra, hisz a következő év január 22-én tartott ülésen újra napirendre került, s ismét eltiltják a szomszédosokat és határosait a Pusztaberek praedium használatából. Az 1579. évi török kincstári adószámadási könyvekben pusztaként szerepel említése. A kis településre – lakónak száma 177, háza 42 volt e korban - kivetett évi adó összege 300 akcse volt. Valószínűleg Berki is hasonló sorsra jutott, mint a térség több más települése. A későbbi – 1715 – 1720. évi - összeírásokban ugyanis nem szerepel. A török hódoltságnak a XVII. század utolsó éveiben lett vége. Siralmas kép tárult az akkori idők utazója elé. Elhagyott, elvadult földek, lerombolt, kifosztott falvak jelezték csupán egy-egy korábbi település helyszínét. Lakói elmenekültek, vagy elpusztultak. Rétság körzetében elsősorban azok a települések tudták valamelyest megőrizni a lakónépességük folytonosságát, s ezzel együtt magyarságukat is, amelyek felfűzhetők a Börzsöny hegység lábainál húzódó karéjra. A többi szinte teljes egészében kipusztult, s felvidéki szlovákok betelepülésével, betelepítésével, illetőleg Berkenye esetében német telepesek behozatalával indulhatott újra az élet. Csak a török időszak multával, a XVIII. század közepén találkozunk újból Pusztaberki említésével. Valószínűleg ekkor népesül be újra, az elbujdokolt lakosság visszaszivárgásával, illetve az újonnan betelepülőkkel. Esetében szlovák betelepülésről nem tudunk, de mindenesetre e településre is igaz lehetett a teljes hanyatlás. Így fordulhatott elő, hogy amikor a török hódoltság és a Rákóczi szabadságharc multával összeírást rendeltek el, Pusztaberki nem szerepel benne. Az 1781. évi Tabellae-ban viszont már nemesi pusztaként szerepel. Ekkor hirtelen megnövekedett a lakónépessége, hisz az 1785. évi első népszámlálás alkalmával már 220 lakosát regisztrálták. A szabadságharc időszakára az itt lakók száma tovább növekedett, hiszen 1840-ben elérte a 269 főt. A XIX. – XX. század folyamán jellemzően meghaladta népessége a kétszáz főt. /1870-ben 204-en, 1890-ben 203-an, 1910-ben 240-en, 1930-ban 282-en, 1970-ben 220-an lakták./ Az is valószínű, hogy nem a régi helyén épült újjá a település. A források úgy említik, hogy az eredeti falu a „Falhely”, sőt „Felhely” dűlőben volt a templom, melynek helyét sokáig kereszt őrizte. A térképeket böngészve rájöhetünk, hogy az elnevezés tévesen szerepel, hiszen az érintett területet „Faluhely”-nek nevezték el az arra még emlékezők, s így valóban kétségtelen, hogy itt állott az egykori régi település.

A Tersztyánszky család címere

Az 1848-49-es szabadságharc idejéről már jóval több adatunk van. Elsősorban annak köszönhető ez, hogy a község földesurai Tersztyánszky Zsigmond és Diószeghy Tádé, maguk is lelkes hívei voltak a forradalmi eszmének. Tersztyánszky a Nógrádi Önkéntes Zászlóalj kapitánya, Diószeghy pedig főhadnagya lett. A zászlóalj működéséről azonban a jelentések meglehetősen lehangoló képet festettek. A kezdeti harci események nehézségei után sokan hazatértek, beteget jelentettek, s volt köztük gyáván megfutamodó, s áruló is. Lakói elmene-kültek, vagy elpusztultak a hódoltság időszakában. A pusztaberki birtokosokat azonban mindig azok között említették, akik becsülettel megállták helyüket a nehéz helyzetekben is. Dicsérettel szolgálták a hadsereget a shwechati, budetini ütközetekben is.

Tersztyánszky Zsigmond

A szabadságharc nagy vívmánya volt a jobbágyfelszabadítás, az áprilisi törvények azonban nem találtak mindenütt egyhangú lelkes támogatásra. A pusztaberki házasszellérek egyenesen az igazságügy-miniszterhez fordultak 1848. augusztus 20-án kelt panaszos leve-lükkel. Pedig eleinte úgy tűnt, Pusztaberkiben még a hivatalos törvénykezést megelőzően

megvalósult a hön óhajtott szabadság. Aztán fordult a kocka. Szükség volt a betakarításhoz az emberkézre.

A pusztaberkiek abban reménykedtek, hogy panaszuk gyors meghallgatásra és igazuk orvoslásra talál. Abban, hogy nem így történt, nagy szerepe volt a bürokrácia útvesztőinek. A belügyminisztériumhoz beérkező levelet előbb áttették az igazságügy-miniszterhez, ahonnan a válasz el is ment, de Fejér megyébe. Ott is létezett ugyanis egy ugyanilyen nevű pusztá. Miután kiderült, hogy nem az ottani jobbágyok panaszáról van szó, visszaküldték a minisztériumba. A levélen szereplő jelzések szerint az irat valószínűleg megjárta hasonlóképpen Csongrád, Somogy, Vas és Zágráb megyéket, ahol úgyszintén léteztek Berki nevezetű puszták. Csak december elején érkezett meg végül Nógrád megyébe, mikor a megyei választmány 1848. december 13-án utasítást adott a szolgabírónak, hogy vizsgálja ki az ügyet.

Madách Imre, megyénk irodalmi életének máig egyik legjelentősebb egyénisége, a szabadságharc során hivatalt vállalt a megyei közigazgatásban. Mikor nyilvánvalóvá vált, hogy külső segítséggel, az orosz cár seregével kívánják leverni a honvédsereget, az alábbi, drámai hangú levelet küldte körbe a „Hírlelő” –ben, azaz az érintett községek számára körbevitt hirdetőkönyvben. A helységek bírának volt kötelessége gondoskodni arról, hogy tartamának ismertetése után a következő faluba is elkerüljön a hirdetmény.

A csatározások még a főúttól elzárt apró falu sem kerültek el. 1849. július 17-én, mikor a rétsági csatában a honvédsereg utóvédje Rétságnál feltartóztatta a cári csapatokat, hogy a főszereg nyugodtan vonulhasson tovább, az összecsapás érintette Pusztaberki határát is.

A szabadságharc után – mintha nem lett volna elegendő a sok megpróbáltatásból – újabb csapás várt a volt honvédekre. 1849. októberében a császári hadsereg főparancsnoksága elrendelte, hogy „*a felkelő seregben szolgált minden egyén előállítandó és a hadsereg állományába osztályozás nélkül besorozandó*”. Valóságos hajtóvadászat indult meg a volt honvédek után, kik közül sokan inkább vállalták a bujdosó életet, hogy szegénylegényként, betyárként a Börzsöny rengeteibe menekülnek.

A forradalmi gondolat bukása után folyamatosan felügyelték mindazokat, akik bármi szerepet vállaltak a szabadságharc során. Egy 1850. március 2-án kelt Nógrád megyei jelentés arról ad hírt, hogy az alsóbb osztály tagjai nemigen mozgolódnak, de a „míveltebb osztály” képviselői közt már nem ily megnyugtató a helyzet. Feljelentették Tersztyánszky Zsigmond pusztaberki földbirtokost, volt honvéd őrnagyot, hogy az 1850. évi hadbírószági vizsgálati fogásból való kiszabadulása után titkos összejöveteleket tart a birtokán, ébren tartandó a forradalom szellemiségét. Diószeghy Tádéra, a másik berki földbirtokosra úgyszintén bejelentés érkezett. Ő ugyanis elkeseredettségében letépte és összetaposta a balassagyarmati Fekete Sas vendéglőben a császár képét.

A honvédseregbe való toborzást azonban nem minden esetben kísérte lelkesedés. A településre az összlakosság arányában kivetett létszámot többnyire sorshúzás által választották, de gyakorta előfordult, hogy volt, aki pénzért fogadott maga helyett – aki megtehetette – bevonulót. Rétság mai körzete túlnyomórészt az egykori Kékkői járáshoz tartozott. Az 1848. szeptember 21-én, Balassagyarmaton tartott teljes hatalmi választmányi ülés döntése szerint az egész járásnak összesen 944 újoncot kellett kiállítania. Pusztaberki esetében egy tévedés miatt a lakosságához mérten többet kellett bevonultatnia a többiekhez képest, mert a település létszámaként 340 főt jelöltek meg. Mintegy százal többet a ténylegesnél. A szabadságharc bukását követően összeírták a volt honvédeket. Az 1850. április 21-én kelt feljegyzés szerint Pusztaberkiből összesen kilencen szolgáltak a honvédseregben. Tersztyánszky Zsigmond és Diószegi Tádé önkéntesen vonult be. Diószeghyt a szabadságharc után besorozták a császári hadseregbe. Ezt követően csendbiztosi állást kapott, s jelentős szerepe volt a betyárok üldözésében. Valószínűleg ezen nem éppen közkedveltségnek örvendő beosztása miatt gyulladt ki a háza „véletlenül” egy ízben.

Egy régi sír a temetőben

Nógrád vármegye 1848. augusztus 29-én tartott állandó választmánya hat századra osztotta fel a nemzetőröket. A pusztaberkiek a III. századba kerültek, melynek összlétszáma 429 fő volt.

A közhonvédek közül Trnóczki Bertalan sorhúzás által lett honvéddé. Sárközi János és Barna Mátyás önkéntesen vállalták a katonáskodást, s nem kerülhették el a császári sereg keserű kenyerét sem. Lehocsa Mihály és Torma István sorshúzás révén vette magára a mundért, ám a szabadságharc után mindketten inkább vállalták a bujdosás bizonytalanságát, s „hollétük nem tudatik”. Lajcsok Józsefet Veisz Jakab fogadta fel maga helyett Tereske helységért, s a császári hadseregben folytatta a katonáskodást. Kajtár Bodonyi Pál szintén maga helyett fogadott katonát. Helyette egy Kubanecz József nevű, Hont megyei selmecebányai születésű személy vállalta jó pénzért a mundért, mely miatt nem kerülhette el a császári sereget sem.

Az összeírást Pusztaberkin Boda Istvány bíró, és Bodonyi Pál törvénybíró írták alá.

Nagy Iván, a szomszédos Horpács községhez számos szálon kötődő, s annak temetőjében is nyugvó tudós genealógus, kinek családtörténeti munkáját ma sem nélkülözheti a kutató, feljegyezte naplójában, hogy 1852-ben, ügyvédi pályájának első hivatalos feladata Pusztaberkire vitte őt. *„November 10-én volt első ügyvédi eljárásom Pusztaberkiben, hová ez nap délelőtt mentem Baloghy Antal fölperes részéről egy réti út cassálása iránt. Baloghy otthon nem lévén, az ügyet pedig egyezség útján kívánván a kurtanemesekkel bevégezni, ott maradtam másnapra, amidőn azt szerencsésen megegyezéssel ki is egyenlítettük. Akkor ott helyben volt a császári járásbíróság Dévény Henrik fő- és Gaber Gyula segédbírókból állván.,,*

Egy 1913-ban megjelent forrás szerint a falu határának összterülete 1199 katasztrális hold volt, melynek megoszlása az alábbiak szerinti:

Szántó	889 kh
Kert	21 kh
Rét	117 kh
Legelő	74 kh
Erdő	32 kh
Terméketlen terület	66 kh

A Ladányi Miksa által szerkesztett Nógrád és Hont vármegye történetét összefoglaló könyv szerint az első világháborúba negyvenhárom pusztaberki katona vonult be, s közülük

hatan haltak hősi halált. A község által 1992-ben felállított emlékmű szerint az áldozatok száma kilenc volt, név szerint:

Benkó István
BorsosLajos
Csimcsik István
Gyenes István
Hajas István
Korónyi Antal
Kovács Ernő
Molnár János
Szlabi Pál

A tanácsköztársaság időszakáról viszonylag kevés adat maradt fenn Pusztaberkiből. Megalakult a községben is a direktórium, melynek tevékenysége az ellátás zavartalanságát is igyekezett biztosítani. Az elosztás a népesség arányában történt. Ennek megfelelően például a Nógrádi Járás direktóriumának 1919. április 25-én kelt határozata utasította a balassagyarmati Hangya kirendeltséget, hogy Pusztaberk számára három kilo hadikávét szállítson le, amelynek elosztásáról aztán – szigorú számadás mellett – a helyi direktórium gondoskodott. A május 2-án kelt hasonló határozat értelmében pedig 10 kilo petróleum jutott a községbe, az egész járásnak leosztott ezerből.

Az I. világháború emléktáblája

Ladányi Miksa közlése szerint könyvének megjelenése idején /1934/ a falu nagyobb birtokosai Dr. Huszár László, Mikszáth Kálmán örökösei, Kiszely András, Dr. Feledy Jenő, Wiener Mór, Tarnovszky János, István és Mihály, Kis Zoltán és Szabó Gyula voltak.

Ladányi könyvének érdeme, hogy tartalmazza a falvak jelentősebb személyiségeinek adattárát is. Még akkor is fontos ez az utókor számára, ha nyilvánvaló az is, hogy az adattár nem teljes, hiszen minden bizonnyal csak azon személyek adatait tartalmazza, akik megrendték a könyvet.

Garamvölgyi Károly kereskedő és kocsmáros. Garaladoméron 1898-ben született, s korán a Beszkárt szolgálatába lépett. 1932-ben létesített Pusztaberkin üzletet. Az első világháborúban harcolt az olasz fronton. Neje Pelczéder Jozefa.

Kis Zoltán gazdálkodó Pusztaberkin született 1888-ban. A mészáros szakmát tanulta ki, s gyakorolta is 18 éven át. Harcolt az orosz fronton, hol fogságba is esett. Hazajöve kezdett gazdálkodni a 24 holdas birtokán. Volt községi bíró és képviselő is. Neje Varcinyi Irén.

Ifjú Kiszely András földbirtokos, községi bíró Cegléden született 1896-ban. Atyjától sajátította el a gazdálkodási ismereteket, majd 28 éves korában lett önálló gazda Nagykörösön. 1927 óta van Pusztaberkin, és vezeti a család 250 holdas birtokát, a legmodernebb elvek szerint. Van állattenyésztése, s tejgazdasága. 1933-ban választották meg a község bírójának. Elnöke a levante egyesületnek, a polgári lövészegyletnek és a nemzeti egységpártnak. Harcolt az első világháború orosz és olasz frontjain, kétszer kapott kis ezüst kitüntetést, van bronz vitézségi érme, s Károly csapatkeresztje is. Neje Cseh Karolin.

Minárik Lajos nyugalmazott csendőrőrmester. Udvarnokon született 1883-ban. 1904-ben lett katona, majd 1908-ban átminősítették a csendőrséghez, hol 1927-ig szolgált. Érdemkereszttel és számos dicsérő oklevéllel tüntették ki. A község helyettes bírója és pénztárnoka. Neje Macskay Anna.

Mosonyi László kántortanítóról az iskoláról szóló fejezetben szoltunk.

Idős Szabó Gyula gazdálkodó, Pusztaberkin született 1875-ben. Kitanulta a mészáros szakmát, s előbb e szakmában tevékenykedett, majd gazdálkodásra adta a fejét. Öt évig volt uradalmi ispán. 1914 óta Pusztaberkin gazdálkodik 40 holdas birtokán.

A II. világháború emléktáblája

A második világháborús emlékmű felirata szerint ezen világégésben Benkó István és Styevkó János esett el. Az 53/II. zászlóalj katonájáról, Benkó István haláláról több adattal rendelkezünk. Benkó István – édesanyja neve Fábri Erzsébet – 1919. augusztus 20-án született. A halál egy fejlövés által, néhány nappal születésnapja előtt, 1944. augusztus 11-én érte őt utol Mikuliczynban. A város az 1. hadsereg egykori galíciai hadműveleteinek színhelyén, a Prut folyó mentén található, mintegy 18 kilométerre a Tatárhágótól. A településnek három katonatemetője is van. Az augusztusi harcok során a Tatárhágó irányába előrenyomuló szovjet katonák ellen az úgynevezett Hunyadi-állást eredményesen védő katonák közül sokan életükkel fizettek helytállásukért. Köztük volt Benkó István honvéd is. A 24145 sírjelszámú nyughely őrzi hamvait.

A pusztaberki temető sírjai közt találhatunk egy síremléken egy harmadik nevet is. E kő alatt Glózik János honvéd nyugszik, ki 22 éves korában hunyt el 1943. február 16-án. A világháború áldozatai közé sorolhatjuk a faluból elhurcolt zsidó családot is, Krammer Jenőt, feleségét és hatéves leányukat, Juditot. Az asszony szülei pedig megérezve a rájuk váró szörnyűségeket, önkézzükkel vetettek véget életüknek.

A háború elől – akárcsak az első világhéges idején – az egész falu, a határban ma is felfedezhető nagy pincékbe menekült. A második világháború során azonban az oroszok felfedezték a rejtékhelyet, s rájuk parancsoltak, hogy mindenki térjen vissza otthonába, mert ellenkező esetben rájuk robbantják a bűvóhelyet.

Az 1950. évi tanácsválasztások során a községet Horpácshoz csatolták.

Az 1956-os forradalom híre napok alatt eljutott az apró településre is. Már október 28-án megalakult az a kilenctagú forradalmi bizottság, melynek hivatalos elnöke Kiss Aladár volt, de a feljegyzések szerint a forradalmi események tényleges vezetője Szabó János volt. A bizottság fő célkitűzése az volt, hogy megszerezzék a község közigazgatási önállóságát, s elszakadjanak Horpácstól. Szabó János Pusztaberkin született 1914. március 1-én. Édesanyja Kara Mária volt. A forradalom után az abban vállalt szerepe miatt preventív őrizetbe vették.

Mezőgazdasági szövetkezet 1960-ben alakult, amelyet elvéve önállóságát, a hatvanas évek második felében előbb Tereskéhez, majd Romhányhoz csatolták.

A Trsztyei, vagy Nádasi Tersztyányszky család

Pusztaberki történetének évszázadokon keresztül meghatározó birtokos családja volt e Trencsény vármegyéből származó ősi dinasztia. Törzsökös magyar család volt, dacára szláv hangzásának. Nevét a „Nádas” nevet viselő birtokról kapta. Már IV. Béla korában nyomára akadhatunk a vágvölgyi székelyeknek, kik kiváltságaik értelmében száz fegyverrel tartoztak részt venni a hadjáratokban. Miután azonban e vitéz harcosok kitüntették magukat elszántságukban és hűségükben, abban a kegyben részesülhettek, hogy nem a megszabott számban, hanem a nemesekhez hasonlóképp fejenként és személyesen tartoznak a királlyal táborozni. Egy ilyen székely telepszomszédságában volt az említett Nádas nevezetű birtok. A székely telep azonban a tót környezete miatt teljesen elszlovákosodott, s a birtok is a „nádas” szó szlovák megfelelőjeként a „Trsztye” nevet viselte.

A Tersztyányszky család

Tersztyánszky Zsigmond – a szabadságharc időszakában nemigen tudta magára venni gyermekei nevelésének sorsát. A haza szolgálata szólította el otthonról. A gimnázium elvégzése után hadapród lett a 12. huszárezrednél, a császári szolgálatból azonban még a negyvenes évek közepén, mint főhadnagy kilépett. A szabadságharc kitörésekor Pusztaberki birtokán gazdálkodott. Bár ekkor már hatgyermekes apa volt, egy percig sem habozott a Haza hívására, s 1848. szeptember 3-án a nógrádi önkéntes zászlóalj századosa lett. A zászlóalj Balassagyarmaton kinevezett tisztikara a családoknak a megyében elfoglalt helye szerint alakult, s kevésbé vették figyelembe a hadi dolgokban való jártasságot, rátermettséget. A Horváth Pál parancsnoksága alatt működő zászlóalj tisztjei közül már az első csaták előtt többen beteget jelentettek, nem bírván tábori szolgálat nehézségeit, a komoly hadiszolgálatot. Tulajdonképpen az egész tisztikar alkalmatlansága derült ki a schwecháti és a budetini csatákban. Néhányan gyáván megfutamodtak, s árulás is hozzájárult a zászlóalj szétveréséhez. A tisztek közül néhányat megfosztottak rangjától, s volt, kit gyáva megfutamodásáért halálra ítélték, majd az ítéletet kegyelme révén főbelövetésre változtatták. A jelentések megemlékik azonban azt is, hogy a zászlóaljból voltak olyan tisztek is, kik becsülettel helyt álltak. Ezek közt említik meg a két pusztaberki jó barát, Tersztyánszky Zsigmond és Diószeghy Tádé nevét.

Tersztyánszkyt 1848. december 26-án századkapitányi rangban áthelyezték a hajdúságba, az akkor alakuló 17. Bocskai huszárezredhez /más forrás szerint december 20-án lett a Bocskay 16. számú huszárezred főszázadosa/. Az ezred felszerelése körül azonban nehézségek támadtak, így az a két század, ahol Tersztyánszky maga is szolgált, csak 1849. június végére került ellátásra kellő hadieszközökkel. Az alakulat ekkor vonult ki a hadszíntérre, csatlakozva a bácskai IV. hadtesthez. Alig volt már több egy hónapnál hátra a szabadságharcból, de ez a rövid idő is elegendő volt Tersztyánszkynek, hogy bebizonyítsa bátorságát, talpraesettségét. Érdemeiért az utolsó csaták során őrnaggyá és osztályparancsnokká léptették elő. A szabadságharc elbukása után hadbíróság várt reá is. A pesti hadbíróság azonban – hasonlóan a többi, szabadságharc előtt kilépett császári tiszthez – őt is amnesztiában részesítette 1850. júniusában. Egy ideig Vácott gazdálkodott, majd visszatért szülő falujába.

Gracza György, a Szabadságharc története című könyvében így jellemezte őt: *Tersztyánszky Zsigmond honvédhuszár őrnagy, született 1811-ben Pusztaberkiben (Nógrád megye). Iskoláit elvégezvén a Nádorhuszárokhoz hadapródnak lépett be; mint hadnagy nyugalomba vonult s megnősülvén birtokán gazdálkodott: itt találta a szabadságharc. Legelőbb, mint katonaviselt embert s toborzással bízták meg s a nógrádmegyei honvéd újoncokat ő vezette az alvidékre. Később a kormány a hajdú városokban a Bocskay huszárezred szervezésével bízta meg. S e megbízatásának is kitűnően megfelelt. A Bocskay huszárokkal mint őrnagy vonult az Aldunához s mindvégig példányképe volt a harci vitézségnek. Világos után szintén elfogták s csak Haynau bukásának köszönhetette, hogy megszabadult az akasztófától. Élénk részt vett mint honvédegyleti alelnök a 60-as évek alkotmányos mozgalmában is. 1863-ban halt meg Pusztaberkiben.*”

Tersztyánszky Zsigmond sírja

A császári és királyi 3-ik hadtest parancsnokságtól való elbocsátási okirata szerint „*a megejtett felülvizsgálatnál löseb okozta jobbláb merevülése és előrehaladott kora miatt minden császári és királyi hadi és helyőrségi szolgálatra alkalmatlannak találtatott és ezért semmi más erre vonatkozó vizsgálatra nem állítandó elő.*

Pesten 1850. február 22-én.

Haynau tábornoszernagy s.k.p.h.

Láttam Balassagyarmaton 1850. március 4-én

Gróf Coude Henrik őrnagy állomás parancsnok s.k.p.h.”

Bár a vizsgálat felmentő ítélettel zárult, a folytonos gyanúsítás és a megfigyelés nem szűnt meg a volt honvédtisztek vonatkozásában.

A balassagyarmati Baintner család

A család meglepően sok tudós embert adott Magyarországnak. Első általunk ismert képviselője Baintner Károly, ki Liptó vármegyében, Hradeken volt kamarai főorvos. Fia, Baintner Ferenc 1805-ben született. A pesti egyetemen végezve tanulmányait. 1830-ben szintén orvostudor lett, s még ugyanazon évben, mint Nógrád megye másodorvosa, Losoncra költözött. 1839-ben kinevezték őt a megye első tiszti főorvosának, így került Balassagyarmatra. 1880-ban érte az a megtiszteltetés, hogy a budapesti egyetem jubiláris díszoklevéllel tüntette ki, a király őfelsége pedig királyi tanácsossá nevezte ki. Legfőbb munkája a Pesten, 1830-ban megjelent *Dissertatio inaug. medica de praecipuis basibus vegetabilium salinis*. 1883. március 1-én halt meg Balassagyarmaton.

A Baintner család címere

Testvéröccse, Baintner János 1815. január 15-én született Liptóújváron. Középiskolai tanulmányait Rozsnyón, Miskolcon és Lőcsén végezte, bölcséleti és jogi tanulmányokat a budapesti egyetemen végzete 1835-ben. Ezt követően joggyakorlatra lépett és 1836 és 38 között, mint királyi hites jegyző működött. 1838-ban ügyvéd, egy évvel később jogtudor lett. Miután több előkelő családnál volt jogtanító, 1841. április 10-én a herceg Eszterházy uradalom igazgatóságánál, mint jogügyi előadó és titkár nyert alkalmazást. Ezt az állását egészen 1848-ig betöltötte, mikor is a pozsonyi jogakadémia tanárává neveztetett ki. 1850. május 20-tól pedig ő lett az iskola igazgatója. Eleinte államismét és bányajogot, 1850-53-ban váltó- és kereskedelmi jogot, 1854. szeptember 27-ig magyar magánjogot tanított. Ezen a napon kinevezték a pozsonyi országos főtörvényszék tanácsosává, úgy, hogy emellett 1861-ig megtartotta az igazgatói állását is. 1855. december 15-én az úrbéri törvényszék ülnökévé és előadójává, 1856. november 24-én pedig a pozsonyi földtehermentesítési bizottság tagjává választották meg. 1861. január 22-én nevezték ki királyi helytartósági tanácsossá. A következő év május 25-től a pesti egyetemen tanította az osztrák-magyar jog és a polgári törvénykezés tantárgyakat, s királyi tanácsossá neveztetett ki. 1863. június 29-én meghívást kapott a hétszemélyes táblához szavazó bírónak, s mint ilyen egész 1869. május 31-ig, a hétszemélyes tábla feloszlásáig működött e tábla büntető osztályán. Az 1879/80-as tanév végeztével nyugállományba ment, s visszavonult pusztaberki birtokára. Itt halt meg 1881. augusztus 14-én. Érdekességként megemlíthetjük, hogy a különböző források tévesen jelölik meg elhunytának helyszínét. Így A Magyar Életrajzi Lexikon szerint Pusztaszeren adta vissza lelkét a teremtőnek, s ráadásul augusztus 4-én, a Tolnai új világlexikon közlése szerint pedig Budapesten.

A Magyar Tudományos Akadémia 1865. december 10-én választotta meg levelező tagjává. 1866 – és 1868 közt több cikket a Jogtudományi Közlönybe, többek közt a Vélemény az egyetemi tantervre nézve a jog- és államtudományi karban címmel. Jelentősebb munkái: Magyar régi és új törvényszéki rendezet és törvénykezési eljárás, Pest, 1868., Az ausztriai általános magánjog aaptanai, Pest, 1868., A bírósági szervezetről, Pest, 1870., A bírósági szervezet és peres eljárás köztörvényi polgári ügyekben, előadási vezérfonalul, Bpest, 1877.

Mikszáth Kálmán

A legnagyobb magyar írók egyike, Mikszáth Kálmán megyénk szülötte. Szklabonyán látta meg a napvilágot. Sorsa Balassagyarmat után Budapestre, Szegedre vitte, de szíve visszahúzta őt szülőföldjére. Horpácson megvásárolta Szontagh Pál egykori birtokát, s így vált Pusztaberken lévő földjeinek tulajdonosává is.

Mikszáth nem élvezhette sokáig birtoka szépségeit, hisz 1910. május 28-án elhunyt. Az utódok egy darabig próbálkoztak a birtok kezelésével, majd bérbe adták őket némi haszon reményében. Az író fia, Dr. Mikszáth Kálmán szeretett volna politikai pályán érvényesülni, s ezért a választások előtt sorra járta a járás településeit, hogy nagygyűléseken ismertette választóival elképzeléseit. Pusztaberken 1922. május 13-án járt, mikor is délután 4 órára várta az érdeklődőket a templom terére. Az esemény felügyeletével a jegyzőt bízták meg.

A Nagy Palóc rendkívül büszke volt arra, hogy ő az egyetlen, aki a nemzettől kapott adományt. A nemzet azonban – a történelem kereke fordultával – az adományt 1945-ben visszavette utódaitól. Nógrád és Hont vármegyék Földbirtokrendező Tanácsa „nagybirtokrendszer megszüntetése és a földművesnép földhöz juttatása céljából” hozott véghatározata szerint kötelezték a birtokosokat, hogy engedjék át földjeiket az államnak. Mikszáth Kálmán 98 holdnyi pusztaberki birtoka is erre a sorsra jutott.

Barna János a feszületfaragó

Barna János, a fafaragó naiv művész Pusztaberken született 1853. február 5-én. A magyar Néprajzi Lexikon méltatása szerint a felföldi pásztorművészet egyik kiemelkedő alakja volt. Juhászcsaládból származott. Többféle szolgált, mint a juhászemberek általában. Harminc éven át uradalmi számadójuhász volt. Juhászkodása minden állomáshelyét nem ismerjük. Legtöbbet Nőtincshez tartozó Kapáskúton élt, de mikor szeretett gazdáit, a Scitovszky család bérbe adta a gazdaságát, Zsélyre szegődött, majd mikor ismét visszavették azt, újból megjelent. Leánya visszaemlékezése szerint a kegyelmes úr nagyon szerette őt, látogatásakor még az ebédlőasztalához is leültette. Scitovszky Béla belügyminiszter még egy díszmagyaros képét is neki ajándékozta. Domború faragással díszített juhász kampók, pásztorbotok, gyufatartók, apró szobrocskák maradtak fenn tőle, illetve ismertek leírásból. Szinte kizárólag vallásos témákat dolgozott fel.

Barna János

Ki is volt tulajdonképpen ez a titokzatos pásztorember, kinek meggyőző művészete még a néprajztudóst is megtévesztette? Hogyan fordulhat egy egyszerű pásztor ily elszánt hittel a vallási témák kizárólagos ábrázolása felé? A korabeli juhász-cimborák határozottan állították, hogy Barna János éppoly dévaj, mulatozni szerető, jó kedélyű ember volt fiatal korában, mint minden más hasonló társa a környéken. Nőtincs és Rétság közt félúton állott az az aprócska település, melyet Lókosnak neveztek, s amelynek csárdája sokat látott az utazók, betyárok, juhászok mulatozásaiból. A könnyen szerzett pénz hamar gazdát cserélt itt. Azt mesélik, hogy egy-egy ilyen mulatozás után az italozók gyakorta hajba kaptak, s egy ilyen összetűzés következményeként Barna János is több esztendeig kényszerű tartózkodási helye volt a gyarmati fogház. Családjának leszármazói persze nem így emlékeztek vissza erre, hanem sokkal inkább azt hangoztatták, hogy szent ember volt, ki kizárólag a vallási elveket követve hirdette maga is azt sajátos módján. Barna János ugyanis a tömlöcben megtanult írni és olvasni, s későbbi egész életében bűnbánatot tartott. Hosszúra növesztette haját, szakállát, hogy ő maga is hasonuljon az általa faragott ábrázolásokhoz. Fogadalmát megtartva a későbbiekben kizárólag vallási jelképeket, szentképeket faragott tárgyaira.

1931. április 15-én temették el a nőtincsi temetőben. Búcsúztatásra sokan eljöttek az egész környékből.

A templom története

A pusztaberki templom építésére vonatkozóan két adatunk is van. Chobot Ferenc az egyháztörténész romhányi plébános szerint a község kápolnáját a Bodonyi család építette 1787-ben. Nógrád megye műemlékeit számba vevő, 1954-ben megjelent topográfia az előbbi forrásra hivatkozva ugyanezt írja. Varga Lajos egyháztörténész egy 1774-ben kelt összeírás adatát idézi, mely szerint a falu „kápolnája felállítva 1760-ban”.

Egy 1845-ben kelt feljegyzés szerint néhai Bodonyi Anna a berki templom tatarozására még 1830. április 1-én tett egy alapítványt. 1845-ben a püspökség a tatarozás költségeihez ezt az összeget 100 váltó forint kamattal együtt az alapítvány gondnokához kézbesítette.

A következő év legfőbb említésre méltó eseménye a harangláb építése volt. Az épületfát Diósjenő községtől vásárolták. A vételt igazoló 48 váltóforintról szóló nyugtát idősebb Szentgyörgyi István jegyző írta, ki nem más, mint a diósjenői születésű színművész, a Kolozsvári Nemzeti Színház nevezetes tagja, Szentgyörgyi István édesapja.

1860-ban a pusztaberkiek kérelemmel fordultak a váci püspökséghez. Feliratuk szerint támogatást kérnek a templom felújítására, miután közcélra fordítható lehetőségeiket már kimerítette az iskola építésére adományozott összeg.

1976-ban új harangtornyot tervezett Perczel Dénes építészmérnök, melyet teljesen önrőből épített meg az egyházközség Árpás Károly kántor vezetésével. A Historia Domusban ezt olvashatjuk: „október 3-án, búcsú alkalmával szentelte meg Dr. Csík József hatvani prépost-plébános.”

1997-ben ugyanitt az áll, hogy Árpás Károly polgármester szerzett egy vállalkozót, aki kész volt mindenféle munkákat elvégezni. Sort került a villanyhálózat felújítására, a falak vakolására és festésére, sőt a padlózat teljes felújítására is. „Közben újabb és újabb ötletekkel jöttek és bizony nem nagyon lehetett a buzgó polgármestert meggyőzni a pénz kevésségéről. A munkálatok közben jött az ötlet, hogy az 1976-ban készített harangláb helyett, amely egybe lett építve a templommal, s így szüntelen rángatások veszélyeztették a templom állagát, egy új harangláb kellene, amely már független a templomtól, fából készül és nem betonból. Bár anyagi forrás nem látszott hozzá, mégis belekezdünk. A hívek nagyon szépen adakoztak, több mint kétszázezer forint gyűlt össze. Elkészült a harangláb, amely most már torony formájú is. A tervezett időre, szeptember 29-re, a templombúcsúra csak a belső felújítás és festés történt meg, év végére azonban elkészült a harangláb is.”

A pusztaberki harang első említésével, mely egy fa haranglábban volt, 1767-ből tesznek említést. 1779-ben még mindig egy harangról szól az írás, ám 1788-ban már két haranggal is büszkélkedhetett. A nagyobbik súlya ekkor mintegy 50 font volt, adatait azonban nem ismerjük, a kisebbik 20 fontra tehető, s a „Possessione Bodonyiensis” felirat volt rajta látható. Ebből az is következik, hogy a Bodonyi család költségén készült, ám eredetileg nem Pusztaberki számára.

Ismereteink vannak egy olyan kisméretű harangról is, mely korábban a borsosberényi egyházközség tulajdona volt, s amelyet 1785-ben megpróbáltak visszaszerezni, hogy a temetőben felállítandó haranglábban búcsúztassa el az elhunytakat. Nem ismerjük a vitatott harang sorsát. Valószínűleg ekkor ajándékozta a helybeli birtokos családdal rokonságban álló Bodonyi Sándor váci prépost az a harangot a településnek, mely aztán mintegy évszázadon át szolgálta a közösséget. Ezt támasztja alá a következő adatunk, mely 1872-ből származik. A pusztaberkiek új harangot kívántak vásárolni, melynek érdekében levelet írtak az egyházi főhatóságnak.

A jelenlegi harang története számos tekintetben rejt még titkokat számunkra. A harang cirill betűs feliratát Reiter László jegyezte fel és fordíttatta magyarra:

Nemes szkribestyei Rigyicski Pál
Szkribestye és Kis-Zorlenc megszerzője, feleségével
Ilonával, született Nikolics, dicsőségére
Szt. Miklósnak, családja pártfogójának

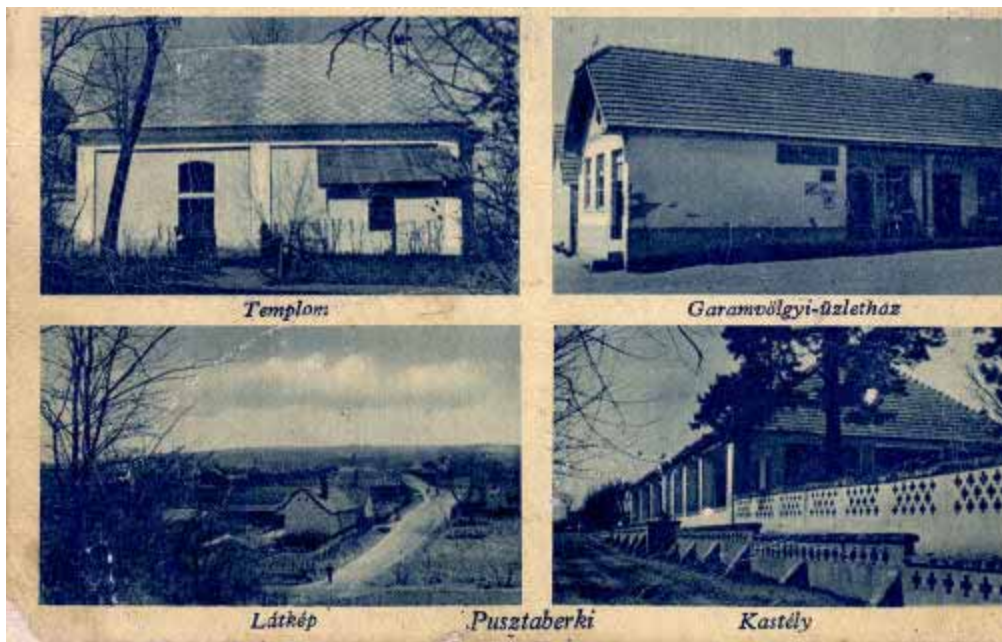
A saját, szülei és családja emlékére.
A jámbor hit út a paradicsomba
Nagy Szent. Miklós
Békülésre tanít bennünket
Az örök élet..... tenni.
Öntötte Saudt András Pesten 1847.

Nagy Iván szerint a Rigyicsky család Krassó vármegyei adományos nemes család volt. Zgribestyén kívül birtokolták Nagy Zorlencz helységet is. Jászágaikat 1883-ban vette meg a szerb nemzeti alap. A szöveg szerint ők adományozták, illetve öntették a harangot valamelyik szerb templom részére.

A kérdés ezek után az, hogy honnan került egy görögkeleti templom harangja Pusztaberkebe? Reiter Ferenc valószínűsíti, hogy a balassagyarmati görögkeleti templomból. Patay Pál egy tanulmányában számba vette Nógrád megye harangjait. E szerint az említett balassagyarmati templomban eredetileg két harang szólt. A 19. század folyamán még egy került a toronyba, hiszen mikor 1971-ben hadi célokra kettőt elvittek, egy megmaradt még. Vélhetőleg ez került valamilyen módon Pusztaberkebe.

Források, felhasznált irodalom:

- Bona Gábor: Tábournokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848-49, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987.
Borovszky Samu: Nógrád vármegye, Budapest, 1911.
Hausel Sándor: A balassagyarmati görögkeleti közösség, Balassagyarmat, 2000.
Dr. Ladányi Miksa: Nógrád és Hont vármegye, Budapest, 1934.
Madarassy László: Barna János, a feszületfáragó, Budapest, 1934.
Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal, Pest, 1857-1868
Patay Pál: Nógrád megye harangjai, in.: Művészettörténeti Értesítő, 1958. 2-3. sz.

Az első katonai felmérés térképrészlete

GÁRDUS IMRE

A fej

Kaptam egy új fejet.

Tegnap végre rászántam magam, és be-
mentem a Fő utcán a fejboltba. Bevallom,
nehéz döntés volt. Az utolsó lépés különö-
sen. Képzeljétek el, hogy a Fő utcán van,
ahol mindenki jár, és nem is egy diszkrét
sarokban, hanem a Nagy Áruházzal szem-
ben, és a buszmegálló jobb oldalán.

A hatalmas kirakatában szebbnél szebb, és
szimpatikusabbnál szimpyógyszeresebb
kobakok hosszú szőke hajjal, vörös
lobonccal, és éjfékete séróval. Úgy vonzott
az egész, mégis egy órát álltam a Nagy
Áruház bejáratánál, amíg elszántam ma-
gam. Fél tízkor nyomtam le a kilincset a
bal kezemmel. Azon volt az óra. Még a
másodpercmutató is a tizenkettesen haladt
át. Ránéztem. A nagy ajtó után gyékény-
szőnyeg, majd újabb üvegajtó. A
légzsilipül is szolgáló üvegkalitkában egy
bajszos fiatalember állt kék uniformisban
jókora pisztolytáskával az oldalán. Rám
mosolygott, és annyit mondott, hogy "Csak
bátran! Ugye először jár itt?" Biccentet-
tem zavaromban, és túljutottam a
következő ajtón is. Balra egy tájékoztató
tábla szövege felhívott arra, válasszak ma-
gamnak a felsorolásból. 1.es gomb =>
fejvesztés, (talált fejek, érdeklődés, fővételi
donorlista) 2.es gomb => fejkölcsönzés 3.-
as gomb => fejcsere. Életemben először
bátor voltam, és azonnal megnyomtam a
3-as gombot. A szerkezet mintha csak a
nyelvét nyújtaná, egy cetlit tolt ki. Ezt le
kellett tépnem. Továbbléptem a csarnok-
ban, ahol újabb egyenruhásokat
pillantottam meg. Körben pedig pultok
mögött fiatal hölgyek és urak tárgyaltak
kopaszodó urakkal, gyűrött arcú alkoholis-
tákkal, és egy manőken kinézetű
csontkollekciónal. A cédulámon 107-es
számot találtam. A bejáratnál pont szemben

egy jókora táblán világított három pár
számjegy.

096 - 10-es ügyintéző

317 - 3-as ügyintéző

206 - 1-es ügyintéző

Röpke fél óra alatt sorra kerültem. A fene-
két hintáztató leányka után épp én
következtem. Ötvenes, szép arcú hölgyhöz
kerültem. Előtte jókora katalógus, jobb
kézre egy számítógép monitorán a fejbolt
reklámja indult el képernyővédőként.

- Jó napot kívánok!

- Tiszteletem! Kezít csókolom!

- Miben segíthetünk? Úgy látom, a fejcsere
gombot választotta.

- Igen, ezt nyomtam meg.

- Mégis, milyenre gondolt? Van már el-
képzelése? Fiatalabbat? Szemüvegest?
Esetleg, ami most nagyon divatos a
manager-férfiaknál, női fejet szeretne? Na-
gyon előnyös, nem kell többé
borotválkozni.

- Nem is tudom... én inkább valami öreges,
kopasz változatra vágyom. Szépen feszülő
tarkóig tartó homlokkal. Oldalt maradhat
pár fültre fésülhető fürtöcske.

- Remek! Én mondom magának, meg lesz
velünk elégedve.

- De ugye, a biztosító téríti a költségem!

- Uram, ennek a társadalombiztosítás nem
téríti, csak a 33%-át, a többit Önnek kell
állni. De biztosíthatom, hogy az Ön által
most megtekintett fej egy bankaré, és
amennyiben az agyát is átültethetjük, két
hét alatt megtérül a befektetése. Természe-
tesen külön biztosítást itt is kötnie kell,
hogy a mi kockázatunkat át tudjuk Önre
ruházni, de ez csakis Önnek lesz előnyös.
Hozott magával kereseti igazolást, kész-
pénzt?

- Nem - válaszoltam - csak a fejem van
nálam.

- Problémát nem jelent, talán a bankkártyá-
ját, ha átnyújtaná, abból elegendő
információhoz jutok.

- Az természetesen itt van.

A kártyám lekérdezéskor éppen megfele-
ződőtt. Nem értettem a dolgot, ezért
megkértem a fejbolti dolgozót, ismételje

meg. A következő művelet újra megfelezte a megtakarításom.

- Köszönjük, ez így már elég. Fáradjon a 112-es szobába, ahol kicserélik a fejét.

A 112-es szobában kaptam egy érzéstelenítő injekciót, és amíg hatni kezdett, egy fiatal férfi felolvasta a szabályzatuknak mind a nyolevan oldalát. Nekem alá kellett írnom, és újból átadnom a bankkártyámat, ahol ismét ellenőrizték az immár nyolcadnyi összeget. Délután négy felé ébredtem fel egy gyönyörű kis szobában. A falon kerek tükörben ellenőrizhettem a munkát. Nagyon szép. Egy fehér köpenyes hölgy vezetett a kijáráshoz, ahol az ajtó nyitásához csak a kártyámat kellett lehúznom, és a pin kódomat beütni. Itthon az egereim sem ismertek meg. A szomszédom szűrős szemmel nézett rám, hogy kinyitottam a lakásajtóm, de más nem történt.

Most elmúlt éjfél, tapogatom a nyakam, simogatom a kobakom, és boldogan készülök a hajnali világosságra.

EGRY ARTÚR

jó az Isten

jó az Isten nem ver bottal
szegény ember sűrűn koplal,

és ha mégis teletömte,
bendőjének szűk az öble.

jó az Isten, ád kenyeret,
gyerekeknek meleg tejet,

telet, nyarat, szép időket,
szelíd szavú szeretőket.

1971

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Borotvaélen

szappan lötyty
félkent arcra
bombák
katyusák
alig látott arc
sarcfényben

ütem négynegyedes
egy robbanás
egy pengehúzás
tapizva a következő
stb, etc, stb, etc

lé csöpög
levágott sörte

állandó ima

ha volt idő
egész arcról
mindent le

borotvaélen az én
légtorna
kíntorna

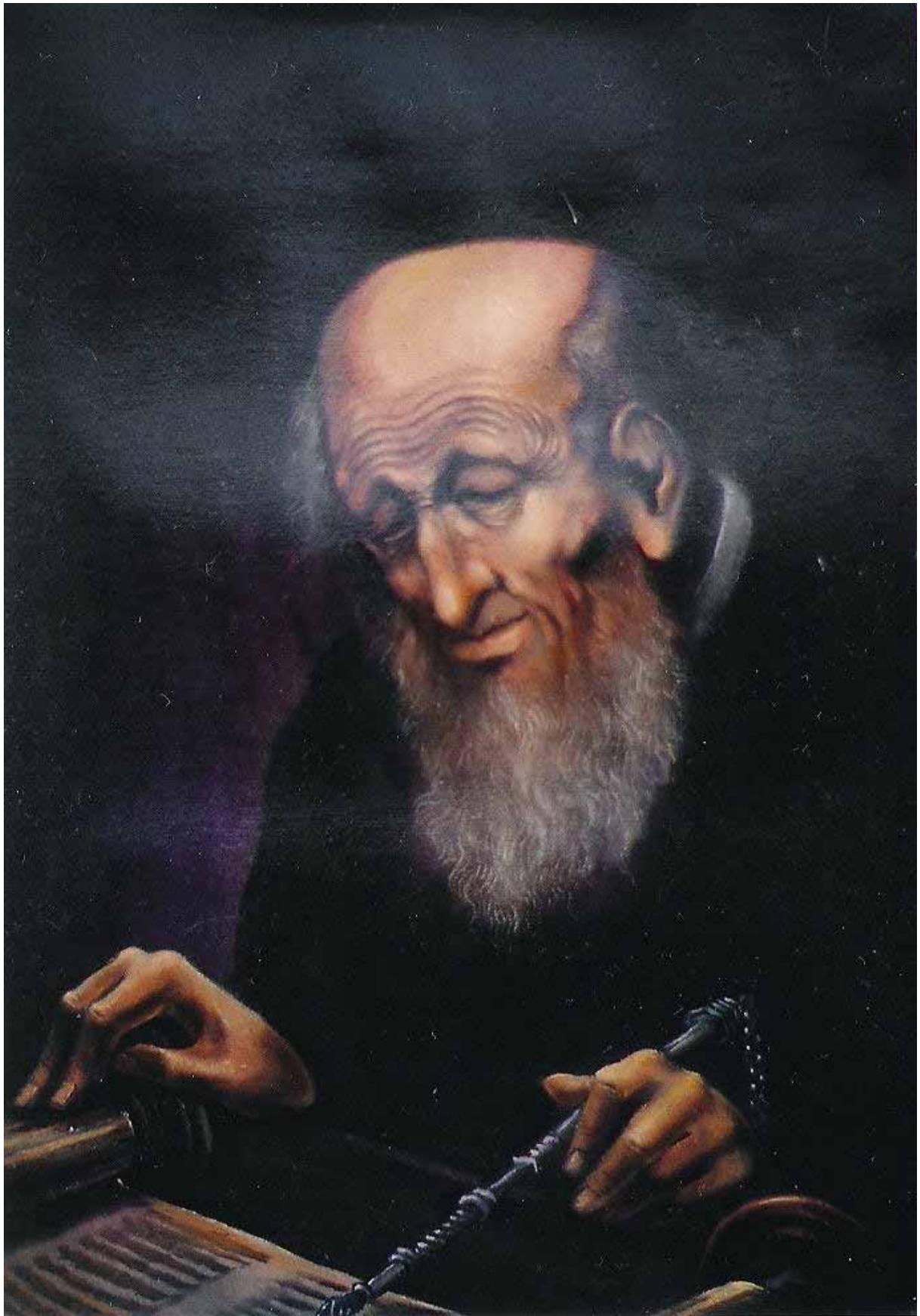
ha mégis
ha talált
süllyedt

a habos felét
borotválta szét
pengeváltás
jókezü kaszás

szét-szelet-esek
halálos sejtosztódás
már szaporodok

új projekt
új lövészárók
új ország
új idők
haza sosem kerülök

(2006.)

Tóraolvasó *(olaj, vászon)*

AUDITOR

Szávai Attila írása

A templomok is meghalnak néha

Minden különösebb indok nélkül szálltam a Vácra induló társaskocsira, valamit azt hiszem mégis érezhettem: mintha valaki, vagy valami várna, szeretne mondani, üzeni valamit, kissé udvariatlanul, mivel nem volt egyeztetve semmiféle találka a Duna-parti városban. Az érzés úgy hatott, mintha egy megismételhetetlen, rendkívül bizalmas ügyről lenne szó. Az olvasó előtt hamarost megismerendő költő és az író, és kereken az egész szépíró-kolónia, kik elszórtan lakjanak be maroknyi régiót vagy országnyi hegy-, és vízrajzi ábrát, különös membránjuk koruknak. Szakértői azoknak a megérzéseknek, melyek összterelik őket „véletlenszerűen” kávéházi asztalokhoz, vagy egyéb gyanús helyekre, közös rezonanciákra. A város számomra igen kedves kávéházába, a „Margaréta” nevezetűbe ültem be az utazást követően. Itt értesültem, hogy régészek vájkálnak a város nemesebb, történelmileg mélyebb térfogatú testrészén, ahol szűk fényű utcák barázdálják a kérgesedő szövetet. A középkori Szent Mihály templom és a hozzá tartozó temető megcsönkult tetemét faggatják az évszázados épületek között, nem messze a Duna friss leheletű áradásától. A hír felkelte érdeklődésemet. Amíg a mívés

formázatú teáscsészém forró vizével vegyülő-barnuló nemes és barátságos ital a kávéház halk neszei közé gözölögte enyhülő hevületét, sebtében átlapoztam a *Váci Polgár* aktuális számát, majd elkortyoltam teámat. Biztosítottam a személyzetet mielőbbi visszatértemről, majd a szóban forgó helyszínre siettem hónom alá vágott táskámmal, gyorsan és gondosan szlalomozva a bágyadt arcú járókelők fakó tömegében. Már békés gyermekkoromban megfigyeltem: az idő előre haladtával szürkül a tömeget alkotók arca, ami arcátlanság, ezt megerősíti az a néhány ösztönös (lám ilyen is van) szépségű leány, kiknek arca fáklyaként világítja át a szürkén ködlő félhomályt. Ám segítségükkel másra is fény derült: A szép emberek nem minden esetben okosak és jó szándékúak. A múltó évek tanúbizonysága szerint van, mikor egy jobb referenciákkal bíró, biztos forgalmú tébolydában, hol hiányos és ferde testeket is őriznek, nagyobb tehetségekre bukkanhatunk az említett képességek tekintetében. Megálltam a kutatási terület peremén, a kitarulkozó múlt és a sunyi arcú jelen e bizonytalan mezsgyéjén, és gyanakodva az égre néztem. Felettem a bozontos fellegek néhány percenként olyan ōs-üvöltést engedtek világgá, hogy a bennük kavargó nedvek ijedtükben a föld felé menekültek, engedelmeskedve kezdetleges hajlamuknak. A megrémült cseppek sietve kerestek megnyugvást szomjúságtól reme-

gő fűszálak közt, foghíjas tetőzetű padlások porszagú homály-bánatában, vagy éppen a váci leánynép illatos hajában, miközben eme városi múzsanyáj fürge szokellésekkel fedezékbe vonult a villanyos zajú légköri izgalmak áztató áldása elől, illetve alól. Végül elmaradt az odafeletről ígért nagyszabású öntözködés, elcsattant az a fél tucát istennyila, sisteregve, ahogy kell, néhány kósza esőcsepp - szigorú piano módozatban - és véget is ért az alig elindított előadás (vagy inkább az önnön magába fűlt nyilvános próba). Kezemen cigarettával bámultam az árkok kitátott ajkai közt mélyülő középkori földszín-gyomrokba, majd megfontolt, óvatos léptekkel, néha meg-megállva körbejártam a geográfiai szempontokból véleményem szerint mérsékelt kiterjedésű, ám jelentősen felbolygatott területet. Ezek és a hasonló okokból kilyuggatott földdarabok és városrészek őrzik maradványukat egy ősbibb hitnek és reménynek, melyek mindennél oldhatatlanabb kötőanyagként állítottak össze pogány testű sziklákat egységes formákká, építészeti stílussá, vallási erőddé, suttogott imák legmagasztosabb lakhelyévé. Ezek az üledékes kőzetekből templommá vésett sápadt anyagok őriznek egy áthatóbb bizalmat, egy ösztönösebb egymásrautaltságot és most itt fekszenek a gödrökben, kopott arcukat a dunai szélbe tartják. Nyugodt szelek jártak látogatásomkor a terület felett, az épületek közt

megszelídült dunai szelek. Mélyen szimatoltam őket dohányos tüdőmbe. Kíváncsi orromat a szélnek tartva éreztem valami bölcs istenimádatot e fuvallatokban, finom áhítatot, mint amilyen manapság már csak a régi asszonyok ruhájából árad. Az archeológus társulat váci árkaiból is ez a nyugalom párolog a város fölé. Úgy tudom, eleink nem éltek oly veszedelmes, izgatott, véres viszonyban a mindenhatóval, mint Amerika seregnyi Teremtővel felszerelt bennszülött népessége hajdanán a yucatáni őserdő-füledtségben, színes toltak közt az ég felé hörögve, obszidiánból faragott késsel vérekes öklükben, talpuk alatt templomot tartó lapos tetejű piramis-sal. Jól eső nyugalmat éreztem, ahogy az álmos árkokat vizsgáltam. Úgy ásitott a kutatási zóna az épületekkel teletömött város sűrűjében, mint az idős író, ki halála előtt még lustán, a jelentős mennyiségű cigarettát, nemes italt, és női ajkát megismert szájához emeli tenyerét, kezében borospohár és úgy mellékesen, az erjedő ősz színei közé meséli élete történetét, hogy aztán hajnal hasadtával megpihenjék mélyen az avar alatt, aprót mosolyogva az elégedettségtől. A padon ülve úgy láttam, hogy a városi forgalom elől eltiltott ásatási övezet körüli patinás épületek mintha kissé eltávolodtak volna a földben fekvő templom maradványától. Egymást fejlethajtva karonfogó sötét ruhás testvérekként festettek, kik a régen elhunyt családtag

exhumálására érkeztek, messze vidékről, szomorú-fekete vonattal. Így állták körül, kissé háttérben, félig lehunyt redőnyökkel, mind az ódon hangulatú épületek az öreg templomot. „A templomok is meghalnak néha” - gondoltam. Hittel, szakértelemmel, a pogány világgal szembeni makacs ellenállással, csendes elszántsággal összehordott köveiket, az emberi szellemet - és az abból balzsamosan kibuggyanó fohászokat - felhők fölé emelő templomokat olykor finom tapintású dunai földdel hinti be az idő. Igen, a templomok is meghalnak néha. Emlékeiket az üvöltöző háborúk és a szelíd, emberileg megbízhatóbb évtizedek és évszázadok közé göngyöli a füstölgő-illatozó történelem. Miután visszaballagtam a kávéházba és rendeltem egy vágás sert a frissen csapolt hordó aranyszín tartalmából, levélírásba kezdtem, a szavak lassú hömpölygéssel folytak sorokba:

„Ha teheted, nézz meg egyszer egy mezíten templomot - én is ekképpen jártam el nemrég Vácott -, mely alapjaiban is tekintélyt parancsol a gödrök mélyéről. Nemcsak a földet néma elszántsággal túró tudóst ösztönzi csendre, ki kopott arcát mélyen a dunai szélbe tartja, hanem téged is. Gondolj néha ködbe vesző korokra, melyek közvetlenebb viszonyt ápoltak a vallással és az emberrel, mint isteni alkotással. Gondolj néha az ezen években gerjedő mechanikus, mosdatlan, észrevétlen irányító, ragacos váladékkal fertőző

vallásra: a mohóságból, kapzsiságból, értelmetlen fecsegésből összeálló MODERNRE, mely gyárakba, üzemekbe, rikító-harsogó képernyők elé és mindezek felett szellemi igénytelenségbe tereli a városok és falvak népeit. Azok így eszméletzsugorítva fohászkodnak, gépies gondolatosság, a változó napszakok műszakjaiba vegyülve, az engesztelhetetlen ideának. Az emberrel egyre csak „kalkulálnak” napi háromszor nyolc órában, gondosan a munkahelyi utasítás szigorú parancsai szerint. Gondolj néha a tömegemberre és próbálj ember maradni a tömegben! Gondolj néha... Hagyd kicsit magára a mellékértelem és az örömpótlék csöndületét. Gyere, és tartasuk kopott arcunk mélyen a dunai szélbe.”

Az összehajtogatott levelet zsebre vágtam, majd üdvözöltem az orfeumba érkező költőt és író. Rövid diskurzus után úgy rendelkezünk, együtt töltjük el a következő néhány napot. Hát tessék. Magyarország. Huszonegyedik század. A szabadelvű, romantikus költő és az író, aki nagybetűs polgárnak vallja magát, egy napfényes délelőtt különös ambícióval keblében, kissé kalandos és - be kell vallani - átgondolatlan vállalkozásba kezdett. Az emberek, ha meghallják zaját az első virágok mikrokozmoszi szíromrobbanásának, hajlamosak néha hajbókolni olyan típusú irodalmi és más hagyományos antikvitások előtt, mint a tavasz ébredése. Különösen érvényes ez a költőre és az író-

ra, kik a kávéház megbízható, ámde igazán csak ingadozó anyagi helyzetű törzsvendégeiként az utcára legjobb kilátással bíró asztal használatára voltak jogosultak. Ezt azzal érdemelték ki többek közt, hogy nap hosszát ültek a „Margaréta”-ban, ezzel is szemléltetve, hogy olyan magas intézménybe tér be a bizonytalan mosollyal ételt és italt rendelő idegen, ahol hitelesen nívós törzsvendégek állanak a kávéház nívójában hitetlenkedők szolgálatára. Az, hogy az író és a költő olykor megfélemlítve magáról mélyen belenéz a világba, melytől egy kirakatüveg és egy meredeken zuhanó szociális helyzet választja el, majd a meg-megtorpanó állsimogatások után firkantanak valamit rongyos füzetek papír-sárgulásába; a körülmény, ami intézménnyé avanszálja hőseinket az intézményben, egyesek szerint határozottan javít a polgári praktikával és nagy gusztussal, csínérezéssel berendezett kávéház büdtségén. Esetenként egész szerencsés forgalmat bonyolítanak csiricsárré turistacsoportok, ami teljesen hidegen hagyja a költőt és az írókat. Intézményes ücsörgésük nagy hatással van a színesebb évszakok beköszöntére, ezidőtájt a „Margaréta” is szárba szökken. A pillanatba, mikor elmjük tavaszi megvilágosodása bizonytalan fényerejű, remegő, de biztos irányú fénycsóvát vetett az elhatározásra, miszerint nem ártana emberi munka után nézni, abban a szent minutumban két au-

tomobil csapódott egymásba az utcán. A látványtól aléltan egy síheder kerékpáros elgázolt egy idős, bajszos asszonyt, ki a piacról csoszogott hazafelé két szatyor zöldséggel, a gondosan válogatott primőrök a szélrózsa minden irányába gurultak magukat. A költő és az író a hasonló helyzetekért is szeretett az ablak menti asztalnál „semmit csinálni”. Mint abban megegyeztek: az eset mérsékelt minőségű irodalmi alapanyag, rossz ómenként viszont kimondottan megállja helyét, ha az említett megvilágosodásra gondolunk. A legutóbbi közös vállalkozásukat megelőző megvilágosodás során a szomszéd nyomdász jelentéktelen kiterjedésű kutyája valami különös, titokzatos céllal vezérelve, heveny vonyítások közepett az udvari kútba vetette magát. A szintén szomszéd munkanélküli hírlapíró is hasonlóan megjárta: a fészerben beüzemelt nyomdagép, amit korábban a nyomdásztól tulajdonított el, összetörte jobb kézfejét, köszönhetően a szakszerűtlen használatnak. Ugyanis titkon politikai röplapok sokszorosítására adta fejét. A bevételek maradék nélkül fedezték a zajos masina fűtését, amitől a munkanélküli hírlapíró felettébb boldog volt. Utóbbi két tragédia is nagyban hozzájárult a közösen tervezett hírlap hosszú és fájdalmas vajúrást követő halvaszületéséhez. Mint azt akkoriban gyakran mondogatták cirádás nosztalgiával: „Majdnem helyzetben voltunk”. Egyébiránt a költő és az író álta-

lában nem sokat társalogtak egymás közt, feleslegesnek és méltóságukon alulnak tartották az efféle verbális orgiákat. Hallgattak órákon át nagyokat, férfiasan. A költő néha felbőgött, ha a kirakatból elkapta egy szemrevaló leány megindító mozdulatát az utcán, majd felsőtestével az asztallapra vetődve írt pár sort, nagy pátosszal. Például ilyeneket: „Kezembe fekszel / szuszogva simulsz / sápadó ujjbegyekre.” A néhány szót ezután rágcsálni kezdte, forgatta szájában, ízlelgette, végül meggyőződése szerinti legjobb változatát agymenésének egy jegyzetömb lapjára firkálta, amit direktre erre a célra tartottak pultban a személyzet gondosabb tagjai. Az író és a költő másnap egy csendes, a kávéházi számlákat vígan fedező, és mindenek felett humánus hivatal betöltésének parázsló, naiv reményével a gyár előtti szeles parkolóba beszélt meg találkat. Az ezt megelőző este, mint azt gondos fogadkozással tervezték a kopott asztalon félretolt étkek és italnemük ragadós szagában: utoljára civil életükben dorbézolnak egyet, persze kerülve az izgalmakra okot adó morditalan eszem-iszom túlzásokat, figyelembe véve az illem diktálta, gyakran praktikusnak tűnő szempontokat. Másnap dühös fellegek hűvös leheletében indultunk dolgozni. A gépszerű droid-élet, az író és a költő által csak halványan ismert gyári munka mechanikus szanatóriumába a közös barát zenész szerzett beutalót remélve,

hogy így idejében leszoknak képtelen, humbug szokásukról, és mint azt a zenész jól tudta: irodalomtörténeti tekintetben olykor halálos szenvedélybetegsükről, hogy napjában többször nagyot és nagyon gondoljanak. Pláne - és ez már a betegség előrehaladott állapotának lesújtó jele -, hogy ezt papírra is vessék. Az pedig, hogy az emberek azt el is olvassák, egészen a Járványügyi Minisztérium irodalmi főcsoportfőnökség legnagyobb asztaláig veri fel a port, amit kényelmes, szobaszag-szelíd, államilag megbízható tollforgatók békés hozzájárulásával - mint abban a költővel és az íróval bólogatva megegyeztünk - műtrágyával treníroznak. Államilag. „Államirodalom” büfögte egyszer nagy keresgélés után a toalettben megtalált fehér porcelán- isten torkába az izgatott költő. Azóta sem imádkozott gondosabban az említett istenség színe előtt. Embereinkkel kiváló és csillagporos szóvirágok egész kiállítását felvonultató ajánlólevelekkel érkeztem a szögesdróttal körülvett gyár kapujába. Majd üzemszerűen dolgoztunk néhány napot. Miután hivatalosan is alkalmazást nyertünk, bemagoltuk kötelezően az olykor vicces nyelvtani elemekkel tarkított „vállalati politikát”, majd fehér köpenybe raktuk magunkat, aminek viselete kötelező az „intézményben”. Ahogy kissé megilletődve és tanácstalanul álltunk további sorsunkra várva, úgy nézhettünk ki, mint valamely elsőéves

orvostanhallgató csoport, az első megtekintendő boncolás előtt, nedves tenyerekkel. A másik megdöbbenő a következő volt: a minél személytelenebb irodai „feldolgozások” érdekében törzsszámot kaptunk, egy új nevet, ha úgy tetszik. Ha a bürokrácia malmai valami csip-csup (rengeteg ilyenrel találkoztunk a Cégnél) ügy miatt örölni kezdett minket, nem voltak kíváncsiak szüleink névadó tehetségére és fantáziájára. Ezt az ingerült író (41422) hamar szóvá is tette, de kivezették az illetékes irodából, miután harmadszori kérdésre választ kaptak a „Törzsszáma?” felszólításra. Főnökünk, aki persze felettesünk is volt, kit tiszteltünk és becsültünk, mint bennszülöttek fél- és egész isteneiket, elvezetett minket. A Cég az autóipar számára termel napi huszonnégy órában különböző praktikus csodákat. Mi a tervek szerint az egyik ilyen tünemény szakértői lettünk volna. Kis fantáziával egy döglött halhoz volt hasonlatos a szerkezet, aminek hasára a bonyolult műveletek végén rákerül a gyártás dátuma. Egy másik szerkezet segítségével vallattuk a halakat, hogy jól viselik é halálukban magukat, kis belső szerveik számáról és minőségéről is meg kellett bizonyosodnunk. Tesztelőkké lettünk. A gyártási soron, aminek végén foglaltunk helyet a vattagéppel, csak lányok dolgoztak, fiatalabbak és idősek. Ami viszont szembeütő volt azonnal – ezt más bennszülöttek is megerősítették – folyama-

tosan rivalizáltak. Ennek köszönhetően halványan érezhető, de folyamatos feszültség volt a klimatizáltan szárított levegőben. Gyakran láttunk már az első órákban pietyergő hölgyeket. A versengés oka minden esetben a normális emberi teljesítőképesség határára tolt napi darabszám-norma volt. Itt gyorsan bólogatva párhuzamot vontunk jelen világunk hasonló következményeivel. Hogy az ember jó viszonyba legyen idomítóival és a normával, kénytelen mindent kikapcsolni maga körül, lekattintani a villanyt, egyfajta álomba merülni. Néhány óra alatt a költő és az író rádöbben, hogy szellemi képességeikkel totális ellentétben áll a „vállalati politika”, sőt, természetes hajlamaik a rendszer általi elfojtása visszaveti őket igazi végzetszerű munkájukban. Az ember természetes hajlamainak, mint jól tudjuk, vannak biológiai következményei, különböző halmazállapotokban. A következő konfliktus ebből fakadt. Az egyik bennszülött leány tudomásul véve testi anyagcseréjének egészséges működését, szeretett volna kimenni. A műszakot vezető idomár a kötelező erejű normára hivatkozva nem engedélyezte a már szinte könyörgő ifjú megkönnyebbülését, a lány a következő szünetig tartó kényszeredett fészkelődésének következtében nem lett meg a norma. A költő próbálta nyugtatni, elvonni figyelmét a „problémáról”. Az idomár nem nézte jó szemmel a költő ilyen megnyilván-

mulásait, többször szóvá tette, hogy próbáljon meg viselkedni. Legutoljára harmadnap járt így el, mikor a költő az egyik asszonyal váltott pár szót a tizenkilencedik századi francia líra fontosságáról és szükségességéről. Az irodalmi ügyletnek fizetéslevonás lett a következménye, továbbá egy kiadós magyar tájjellegű káromkodás az illemhely neonfényében a költő jóvoltából. Sokáig kellett visszatartani szenvedélyét, mivel kétóránként nyílt csak lehetőség meglátogatni a toalettet. Akkor is csak nagy sebbel-lobbal, ugyanis néhány percbe kellett sűriteni a táplálkozást és a dohányzást is a többi tevékenységen kívül. Ez viselte meg leginkább a költőt és az író. Tulajdonképpen ez volt az egyik oka, hogy véget vetettek karrierjüknek a Cégnél, mint azt kifelé jövet megjegyezték: „Harmadnapra feltámadtunk”. A műszakváltásnak köszönhetően embertömeget okádott magából az ízléstelen épület, mely diszonzáns vendéghangként viselte magát a Duna és a Naszály közti melódiájában minden isteni teremtésnek és közlésnek. Sebtében meg is egyeztünk, hogy a Mindenható valószínűleg a szokásosnál közelebb hajolt a most esőszagú tájhoz, mikor elsuttogta az Igét. Leszámítva persze a kevés fantáziával elrajzolt épületeket. Hiába, manapság a praktikum kelendőbb, mint a művészet. Az utolsó kiöklendezett csoport távoztával, melynek mi is alkatrészei voltunk, az író

remegő hangon megszólalt: „Embergyár...” Ezzel leült mellém a bejárat melletti padra, rágyújtott, pillantást vetett a magára hagyott költőre, kinek ebben a pillanatban sistergő napfelkelték égettek szemüvegére éhezve bóklászó betűhordákat. Megrendítette ez a néhány nap. Különösen a veszekedő, majd síró lányok és asszonyok hagytak hátra lelkében mély impressziókat. Mert odabent mindenki mérges. „Ember embernek farkasa”. „Embergyár, embergyár” ismételte magában a padon gubbasztó író, legalábbis ezt olvastam ki kissé zavart és indulatos tekintetéből. Gondolkodóba esett, majd így szólt: „Ha figyelembe vesszük a néhány nap eredményét, továbbá a „vállalati politika” sűrű tartású nehéz szagú koktélagyvalékának tudatmódosító hatását: nem az emberek készítik, adják és veszik a különböző termékeket és ideálokat, hanem az ideálok és a termékek adják és veszik félkészén, ezért akciós áron, agy mosva az embereket. A rendszer a hospice egy ügyesen deformált, vigyorogva torzított vadhajtása, kissé EU-konform, egy pillanatra valami Amerika, csillagos cilinderrel; gondolatnyi szabadság a fizetetlen szabadságra firkált gondolatban, az emberi értelem és méltóság alkonyán. Nem fér ebbe bele az a „deviáns”, aki szeretné felülről is látni a rendszert, mondhatni, a pálya széléről, majd megfogalmazni képességei szerint. Eltelt néhány nap közös

kalandunk óta, most jövök a kávéházból, ahol a költő és az író a megszokott ablak-melletti asztalnál ülnek és néznek nagyokat, miközben élményeiket írják. Azzal búcsúztam el, hogy keresek valami nyugodt helyet, ahol jó a levegő, és látok boldog embereket. Kígyózva kanyarog talpam alá a dús szagú park világos kavics-csal bélelt ösvénye; puha ágy most a kerítéssel őrzött flóra- és fauna-kiállítás, melyben női test a karcsú út. Nemrég ási-tott kecsesen nyújtózkodva, tagjai finom ívekben uralják a teret. Az idő most nem szükséges. Nemsokára apró bogarak szaladnak bokájára, megébred, duzzadt szemekkel pislogva dörzsöli orrát, ruhát ölt, taxit rendel. Tudom, sokáig nem látom, hónapokig érzem majd illatát párnámon, világszemléletemen. Jó utat édes! Alig van még nyár ezen a reggelen, még nem érte el forráspontját az impresszió. Az élmény szobahőmérsékletű, langyos, puha szagokkal. A parkban csoportokba rendeződve diákok sütkéreznek, játszanak, kéjelegnek. Próbálgatják szerepüket, mi előre elrendeltetett. Kacér, buja lányok kacsintanak a végzetre, majd elpirult orcájukat tenyerük-be temetik vállremegve. Nevetnek, talán sírnak. Nem hallom pontosan, túl nagy zajjal nyílnak a virágok. A jelenet színpadias. Nem lepődnék meg, ha az ifjonti csoportosulás egy nem várt pillanatban, meglepetésszerűen összeállana kóruddá és Isten oltára előtt kardalokat zengene görög

drámaisággal, drámai görögséggel. A város döglött tengerének zöld szigetében szobor-kompozíció: táncoló férfi és nő, a pillanat, mely meghatotta a vasgyúró művészt, remek meglátást bizonyít. A férfi a zenei taktus végeztével, a legkedvezőbb megvilágításban, szépen hagyja karjaiba omlani, ájulásszerűen a nőt, ki így hanyatt belefet-rengve az erős karba láthatóan nyugodt. Bizonyára így van, az sem zavarja, hogy orrcimpáján madár csivitel.

A bábész látogató egy izgatott és fegyelmetlen pillanatában az alkotás megfogalmazása több értelmet is nyerhet. Például: kávéházi hajnal, a bájos leány túlitta biológiai lehetőségeit, megbotlott. De mielőtt hanyatt vágódott volna a hajnali sétálóutcán, ami nem tett volna jót egzisztenciájának, figyelmes kísérője mögé szökkent, hogy a lehető legideálisabb mozdulattal támaszt nyújtson a gravitáló kisasszonynak, mindezt a járókelők nagy meglelégedésére.

Hátradőlök a padon, rágyújtok. A szomszéd padon részeges alak szuszogja álmát. Fogalmam sincs mit tehetett az éjszaka, amitől ennyire elfáradt. Talán a világ iránt érzett féktelen dühében lepofozta az égnek összes csillagát a fekete bársonyról. Most itt fekszenek a bűzlő terhét nyögő pad alatt, mint kenyérmorzsák; a hajnal madaraira várnak, hogy azok csőreiben a kékülő ég felé repüljenek.

Madonna (márvány)

HÍREK

Jókai díj

Alapítók:

A **Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület** /Révkomárom, Komarno, Csapó utca 2. Szlovákia/ és a **Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága** /1134 Budapest, Gidófalvy út 29. Magyarország/

A díj alapításának célja:

Az együttműködő felek megállapodtak abban, hogy a névadó **Jókai Mór** és az ötletgazda **Dr. Szénássy Árpád**, a Kultúra lovagja emléke előtt tisztelegve megalapítják a **Jókai-díjat**.

A díj elnyerésének módja:

1. A **Jókai-díj** elnyerése érdekében évente változó témában nemzetközi prózaíró pályázatot, /szépirodalmi írás, tanulmány/ hirdetnek, melyek értékelésére önállóan kerül sor.

2. A legmagasabb értékelést kapott pályázók közül a Tanácsadó Testület által legjobbnak ítélt pályázó nyerheti el a **Jókai-díjat**. A díjból évente egy kerül kiadásra.

A pályázat kiírása:

1. A pályázat kiírására a 2006-os évben július hónapban kerül sor, ezt követően minden évben a díjazás napján kerül sor, október 31. határidővel.

2. A pályázatot Szlovákiában a **Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület**, Magyarországon a **Falvak Kultúrájáért Alapítvány** egyidőben hirdeti meg.

3. A pályaművek terjedelme korlátozott. Egy mű nem haladhatja meg a 25 A4-es oldalt, 12-es betűmérettel és normál sortávolsággal.

4. A pályázatokat egy nyomtatott példányban és digitális formátumban is /floppy, CD/ kell benyújtani az alapítók címére.

5. A pályázatokat az öttagú Bíráló Bizottság értékeli, amelybe az alapító szervezetek 2 – 2 tagot jelölnek, ez egészül ki egy közösen kiválasztott személlyel. Jelentősebb mennyiségű pályázat esetén felkérhetnek külső közreműködő szakértőket.

A díj átadása:

1. A pályázat díjátadására ünnepélyes keretek között Révkomáromban kerül sor **Jókai Mór** születésnapján, (február 18.), illetőleg külön döntés alapján az ezt követő napokban.

2. A **Jókai díj** tárgyasult formája **Jókai Mór** kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata, melynek elkészítéséről, a költségek vállalásáról - a **Falvak Kultúrájáért Alapítvány** gondoskodik.

Különfélék:

1. Amennyiben ennek pénzügyi fedezete rendelkezésre áll, a pályázatra érkezett, arra érdemes írásokból az alapítók együttműködésével egy évkönyv kiadására is sor kerül.

2. A **Jókai-díjat** elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, de írása szerepelhet az évkönyvben.

Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület

Falvak Kultúrájáért Alapítvány

Irodalmi Rádió

Meghosszabbítottuk a jegyrendelés határidejét

2006. augusztus 15-ig meghosszabbítottuk a születésnap rendezvényre a jegyrendelés határidejét. Tehát eddig a napig még elfogadjuk az e-mail-en, postán és telefonon érkező jegyrendeléseket. Augusztus 15-ig az előrendelt jegyek ára: 1000 Ft/db

A helyszínen is vásárolható jegy

A rendezvény helyszínén is vásárolható majd belépőjegy. A megmaradt jegyekből 1400 Ft/db-os áron. Szóljatok miskolci ismerőseiteknek is! Mindenkit szeretettel látunk!

A rendezvény időpontja

A rendezvény kezdetének időpontja 2006. augusztus 26., szombat 17:00 óra. A rendezvény előreláthatólag 21:00-ig tart majd egy szünettel.

A rendezvény helyszíne

A születésnap programját a Művészetek Házába tervezzük. A legfrissebb hírek szerint azonban nem biztos, hogy az épület elkészül augusztus 26-ig. Ennek megfelelően lefoglaltuk az Ady Endre Művelődési Házat is Miskolcon. Tehát ha a Művészetek Háza nem készül el, akkor az Adyban lesz a rendezvény. A pontos helyszínt a születésnap előtt egy héttel írom majd meg. A helyszín nem befolyásolja a születésnap napját és kezdetének időpontját sem. A busz is a végleges helyszínre fog érkezni.

Lesz busz Budapestről

Mint ahogy már korábban is írtam, most már biztos, hogy indul busz Budapestről a rendezvény helyszínére. 13:30-kor indul a busz a Felvonulás térről vagy az Árpád hídi buszpályaudvarról. Ez még később kiderül. Miskolcra 21:30 körül fog vissza-indulni a busz. A busz költsége 2500 Ft/fő.

Várjuk a helyfoglalásokat, még van hely a buszon!

Szállás

Arra is van lehetőség, hogy szállást foglaljunk Miskolcon azok számára, akik nem tudnak vagy nem szeretnének aznap este hazautazni. Ennek előrelátható költsége 2500 Ft/fő lesz egy éjszakára. Jelezzétek, ha igénybe vennétek ezt a lehetőséget is.

Könyves stand a születésnap ünnepség helyszínének előterében

Könyves standot állítunk fel a születésnap ünnepség helyszínének előterében, ahol meg lehet majd vásárolni az Irodalmi Rádió születésnap kiadványait előfizetői áron, valamint szerzőink köteteit. Ha van saját köteted és szeretnéd, hogy kikerüljön erre a könyves standra, akkor írd meg, hogy mi a könyv címe, hány darabot hozol és mennyiért áruljuk.

Születésnap kiadványok

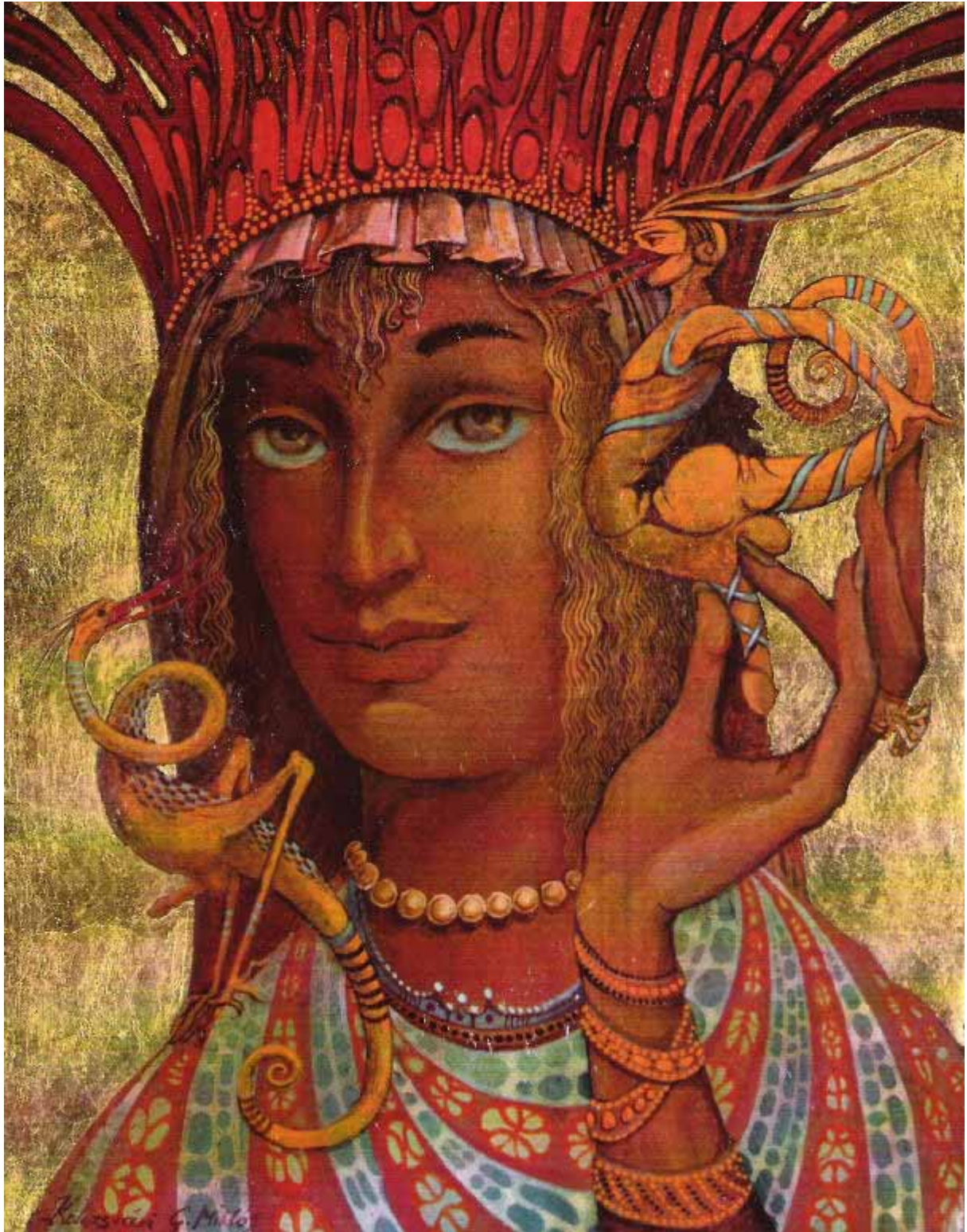
A születésnapra külön, korlátozott számban megjelentetünk egy CD-t, melyen a születésnap ünnepségen elhangzó művek lesznek rajta; ugyanígy ennek nyomtatott mellékletét, a Hallgatót is; valamint egy DVD-t, melyen a születésnapon kivetített videók láthatók majd. Ha biztosan szeretnél egyet a kiadványokból, úgy előre felírjuk rendelésedet, jelezd felénk augusztus 20-ig.

CD: 1300 Ft

Nyomtatott melléklet (Hallgató): 750 Ft

DVD: 1500 Ft

Zsoldos Árpád, az Irodalmi Rádió vezetője

Álszent (olajtempera)

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású

Egry Artúr (Budapest, 1953) Budapest, mérnök, tanár

Erős Ildikó (Budapest, 1973) Budapest, nyelvtanár, újságíró,

Gárdus Imre (Miskolc, 1963) Budapest, műszerész

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Jávorka Ágnes (Pécs, 1967) Pécs, költő, szellemi szabadfoglalkozású

Karaffa Gyula (Nyíregyháza, 1964) Nagyoroszi, ny. közalkalmazott, vállalkozó

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

Kolozsvári Grandpierre Miklós (Budapest, 1950) Hont, festőművész, szobrász, rézmetsző

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest, internetes újságíró

Szalai Ferenc (Budapest, 1957) Budapest, könyvtáros, tanár

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Tördelés/irodalom:
Karaffa Gyula

Helytörténet/fotó:
Végh József mkl.

Grafika/képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

Email cím:

karaffagy@freemail.hu

hgev@freemail.hu

Kiadja a rétsági Művelődési Központ és Könyvtár

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Embrió (*hegyikristály, 40mm*)